

DIAK

Emmi Wallin
Sosionomi YAMK
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Opinnäytetyö, 2025

KUN LASTANI KIUSATAAN

Kokemuksia vanhemman sanoin

TIIVISTELMÄ

Emmi Wallin

Kun lastani kiusataan. Kokemuksia vanhemman sanoin

60 sivua ja 3 liitettä

Kevät 2025

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi YAMK

Monialainen ja yhteensovittava johtaminen

Kiusaaminen on sen osallisille haavoittavaa ja usein kauaskantoisia seurauksia aiheuttavaa. Kiusaamista ja sen ulottuvuuksia on tutkittu laajasti, niin kansallisesti kuin kansainvälisesti, mutta vanhempien näkökulma on jäänyt vähäiseksi.

Opinnäytetyönä tutkittiin vanhempien kokemuksia lapsen kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta sekä kodin ja koulun yhteistyöstä. Lisäksi tutkittiin lapsen kokeman kiusaamisen aiheuttamia seurauksia vanhempaan tai koko perheeseen. Tutkimuksella nostettiin esiin vanhempien ääni ja osallisuuden merkitys kiusaamiseen puuttumisessa. Tutkimuksen avulla tuotettiin tietoa näkökulmien laajentamiseen osaksi kiusaamiseen puuttumisen mallien kehittämistä.

Opinnäytetyötutkimuksen aineistonkeruun menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelukutsua jaettiin avoimena tiedotteena. Haastatteluihin osallistui kuusi vanhempaa ympäri Suomea ja ne toteutettiin Teams-tapaamisina. Haastattelun teemat pitivät sisällään kysymyksiä kiusaamisen muodoista, kodin ja koulun yhteistyöstä, ulkopuolisen yhteistyön hyödyntämisestä, vanhempaan aiheutuneista seurauksista sekä vanhemman kokemuksista avun ja tuen saamisesta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin.

Vanhemmat kuvasivat lasten kokeman kiusaamisen sisältäneen niin ulossulkemista, kuin henkistä sekä fyysistä väkivaltaa. Kaikkien kokemus kiusaamisesta oli pitkittynyttä, vuodesta kuuteen vuoteen. Vanhemmat kokivat kodin ja koulun välisen yhteistyön heikoksi ja puuttumisen keinojen epäonnistuneiksi. Koulun ulkopuolisen verkoston hyödyntäminen oli vähäistä. Vanhemmat tunsivat muun muassa valtavaa kuormittuneisuutta, pelkoa, epätoivoa ja vihaa. Lapsen kiusaaminen vaikutti koko perheen arkeen, hyvinvointiin ja jaksamiseen. Vanhemmat kuvasivat saaneensa apua pääasiassa lähipiiriltään tai vertaistuesta.

Kiusaamiseen puuttumisen haasteet, etenkin kiusaamisen ollessa pitkittynyttä, vaikuttavat aineiston perusteella liittyvän koulun toimintakulttuuriin ja vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä viestintään. Kuulluksi tuleminen tunne tukisi luottamuksen säilymistä kodin ja koulun välillä. Vanhempien näkeminen vahvemmin kiusaamisen toissijaisina uhreina voisi tukea uudenlaisten puuttumisen mallien kehittämistä.

Asiasanat: kiusaaminen, kokemukset, vanhemmat, haastattelututkimus

ABSTRACT

Emmi Wallin

When my child is bullied. Experiences in the words of a parent

60 pages and 3 appendices

Spring 2025

Diaconia University of Applied Sciences

Master of Social Services

Interdisciplinary and Collaborative Leadership

Bullying is harmful to those involved and often has long-lasting consequences. Bullying and its dimensions have been extensively studied both nationally and internationally, but the perspective of parents has been largely overlooked.

This thesis investigated parents' experiences of their child's bullying and the interventions taken, as well as the co-operation between home and school. Additionally, it examined the consequences of the child's bullying on the parent or the entire family. The study aimed to highlight the missing voice of parents in the development of bullying intervention models and the related discussions.

The data collection method used in the thesis was thematic interviews. The interview invitation was distributed as an open notice. Six parents from across Finland participated in the interviews, which were conducted via Teams meetings. The interview themes included questions about forms of bullying, co-operation between home and school, utilization of external co-operation, consequences for the parent, and the parent's experiences of receiving help and support. The data was analyzed using content analysis.

Parents described the bullying experienced by their children as including exclusion, as well as mental and physical violence. All experiences of bullying were prolonged, lasting from one to six years. Parents perceived the co-operation between home and school as weak and the intervention methods as unsuccessful. The utilization of external networks was minimal. Parents felt immense stress, fear, despair, and anger. The child's bullying affected the daily life, well-being, and resilience of the entire family. Parents described receiving help mainly from their close circle or peer support.

The challenges in addressing bullying, especially when it is prolonged, seem to be related to the school's operational culture and co-operation and communication with parents. The feeling of being heard would support the maintenance of trust between home and school. When developing bullying intervention models, parents should be seen more strongly as secondary victims of bullying.

Keywords: bullying, experiences, parents, interview research

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 KIUSAAMISEN MONET MUODOT	6
2.1 Kiusaaminen ja kouluväkivalta	6
2.2 Ulossulkeminen kiusaamisen muotona	8
2.3 Verkkokiusaaminen	9
3 YHTEISTYÖN MERKITYS KIUSAAMISEEN PUUTTUMISESSA.....	11
3.1 Vanhempien osallisuus	11
3.2 Kodin ja koulun yhteistyö kiusaamistilanteissa.....	12
3.3 Koulujen kiusaamisen vastainen työ	13
3.4 Monialainen verkostotyö kiusaamiseen puuttumisessa.....	15
3.5 Koulun, perheet ja alueen toimijat yhdistävä K-0 toimintamalli	16
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	19
5 TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ JA OPINNÄYTETYÖN HYÖDYNNETTÄVYYS	20
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
6.1 Fenomenologinen taustafilosofia	21
6.2 Ihmiskäsityksen merkitys	22
6.3 Kvalitatiivinen tutkimus kokonaisvaltaisen tarkastelun keinona.....	23
6.4 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	23
6.5 Tutkimukseen osallistuminen	24
6.6 Aineistolähtöinen laadullinen sisällönanalyysi.....	25
7 VANHEMPIEN KOKEMUKSIA KIUSAAMISEN ÄÄRELLÄ	28
7.1 Kuvauksia kiusaamisesta	28
7.2 Kodin ja koulun yhteistyö	30
7.3 Käytetyt keinot kiusaamiseen puuttumiseen	31
7.4 Lapsen kokeman kiusaamisen seuraukset vanhemmalle	33
7.5 Vanhempien toiveet ja mistä he kokivat olleen apua	37
8 TUTKIMUSEETTISET NÄKÖKULMAT JA LUOTETTAVUUS	40
8.1 Tutkimusetiikka sensitiivisen teeman tutkimuksessa.....	40
8.2 Tutkimuksen ja tulosten eettisyys sekä luotettavuus.....	41

9 JOHTOPÄÄTÖKSET	44
9.1 Kiusaamiseen puuttumisen esteet	44
9.2 Monialainen yhteistyö harvinaista	47
9.3 Vanhemman kokemat seuraukset näkyviksi	49
10 POHDINTA	51
10.1 Pitkittyneestä kiusaamisesta halutaan puhua	51
10.2 Pohdinta opinnäytetyöprosessista ja sen merkityksestä	52
LÄHTEET	54
LIITE 1. Kutsu tutkimukseen	61
LIITE 2. Tutkimukseen osallistumisen suostumuslomake	62
LIITE 3. Tutkimushaastattelun runko	63

1 JOHDANTO

Kiusaaminen ja kouluväkivalta sekä lisääntynyt pahoinvointi ovat ajankohtaisia teemoja niin yhteiskunnallisessa keskustelussa kuin ennen kaikkea arkipäivää liian monelle lapselle ja nuorelle sekä heidän perheillensä. Median otsikoihin nousee aika-ajoin toinen toistaan surullisempia tarinoita lasten ja nuorten kokemasta traumatisoivasta kiusaamisesta. Näitä tarinoita yhdistää se, ettei kiusaamiseen puuttumisessa ole onnistuttu ja kiusaaminen on pitkittyessään jättänyt pysyvät jäljet.

Koulukiusaamista on tutkittu ja tutkitaan laajasti, niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Esimerkiksi kahden vuoden välein toteutettava valtakunnallinen Kouluterveyskysely antaa tilannekuvaa lasten ja nuorten kokemasta kiusaamisesta, sen muodoista sekä siitä, mikä kokemus lapsilla on kiusaamiseen puuttumisen vaikutuksista (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2025). Vähemmälle tarkastelulle ovat jääneet vanhempien, huoltajien kokemukset lasta koskevassa kriisissä, jota erityisesti pitkittyneenä kiusaaminen tai kouluväkivalta on (Harcourt ym., 2014). Kiusaamisen traumaattisia vaikutuksia vanhempaan sekä koko perheeseen tulisikin tarkastella tutkimusten keinoin laajemmin. Vanhempien ääni ei tule riittävästi kuulluksi yhteiskunnallisessa keskustelussa tai heihin kohdistuvia vaikutuksia ei tunnisteta. Harcourtin, Greenin ja Bowdenin (2015, s. 8) laadullisessa tutkimuksessa selvitettiin, miten vanhemmat kokivat sen, että heidän lastansa kiusattiin. Tutkimuksessa nousi esiin vanhempiin kohdistuneita vaikutuksia, kuten voimakkaita tunteita huolesta, vihasta koulua kohtaan, kiusaajaa ja tämän perhettä kohtaan sekä kokemusta syyllisyydestä ja epäonnistumisesta vanhempana.

Vähitellen vanhempien ääni kuitenkin vahvistuu. Oman tarinan kautta osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun on ryhtynyt ottamaan äiti, Riina Law, jonka julkaisema *PUOLIKKAAT POJAT, Perheen tarina kiusaamisesta ja kouluväkivallasta* (2024) valottaa riipivästi sitä, mitä kiusaaminen saa aikaan lasten lisäksi koko perheelle.

Tämä opinnäytetyö käsittelee laadullisen tutkimuksen keinoin vanhempien kokemuksia lapsen kiusaamiseen puuttumisesta sekä kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Lisäksi työssä tarkastellaan lapsen kohdistuvan kiusaamisen aiheuttamia seurauksia vanhempaan tai koko perheeseen. Avoimen tutkimuskutsun avulla haastateltaviksi haettiin peruskouluikäisten lasten vanhempia, joiden lapsi on kokenut kiusaamista ja vanhempi olisi halukas kertomaan siitä oman kokemuksensa kautta.

Kiusaamistilanteissa yhteistyön merkitys korostuu ja vanhemmat tulisikin nähdä avoimesti osana monitoimijaista verkostoa ja näin lasten turvallisen kouluarjen mahdollistajina. Vanhempien kokemuksia, joita tämän opinnäytetyön myötä esiin nostetaan, voidaan hyödyntää kiusaamiseen puuttumisen toimia kehitettäessä sekä laajemmin osana yhteiskunnallista keskustelua.

2 KIUSAAMISEN MONET MUODOT

2.1 Kiusaaminen ja kouluväkivalta

Aluksi on syytä lyhyesti määritellä, mitä tarkoitetaan termeillä kiusaaminen tai väkivalta. Kiusaamiseen liittyvä tutkimuskirjallisuus ja määrittely nojaa vahvasti Dan Olweuksen (2013, s. 756) sanoitukseen kiusaamisesta toistuvana ja tarkoituksenmukaisena aggressiivisena toimintana, jolle on ominaista yksilöiden valtasuhteiden epätasapaino. Virpi Pöyhönen (2021, s. 42–43) kuvaa, että koulukiusaaminen voi olla joko suoria tekoja, kuten nimittelyä, tönimistä, lyömistä tai epäsuoria tekoja, kuten esimerkiksi ulossulkemista. Ulossulkeminen kiusaamisen muotona määritellään erikseen seuraavassa alaluvussa. Väkivalta voi ilmetä niin fyysisenä kuin henkisenä. Väkivallan fyysisiä muotoja ovat muun muassa töniminen, ravistelu, repiminen, lyöminen tai potkiminen. Henkinen väkivalta puolestaan on esimerkiksi alistamista, arvostelua, nimittelyä sekä eristämistä, tai uhkaamista jollakin näillä edellä mainituista. Henkistä väkivaltaa on myös uhkaaminen fyysisellä väkivallalla. (THL, 2024.)

Päivi Hamarus (2012, s. 23) kuvaa kiusaamisen liittyvän yksilön kokemukseen sekä vallan epätasapainoon. Kiusatun kokemus kiusaamisesta on subjektiivinen kokemus. Kiusattu on epätasa-arvoisessa asemassa toiseen nähden ja joko fyysisen, henkisen tai sosiaalisen vallan näkökulmasta kykenemätön puolustautumaan. UNESCO on esittänyt laajennettua kiusaamisen määrittelyä julkilausumassaan, jonka mukaan kiusaamisessa on kyse vahingollisesta sosiaalisesta prosessista, joka heijastaa sosiaalisten, yhteiskunnallisten sekä institutionaalisten normien ohjaamaa vallan epätasapainoa. Julkilausuma korostaa toistuvuuden lisäksi sen aiheuttamia vaikutuksia niin fyysisen, sosiaalisen tai emotionaalisen vahingon näkökulmista laajasti, niin yksilölle kuin koko lähiyhteisölle. (UNESCO 2024, s. 4–6.)

Alan asiantuntijoiden keskuudessa vallitsee enenevästi näkökulmia ja kannanottoja siitä, tulisiko kiusaamisen sijaan käyttää termiä kouluväkivalta. Yllä kuvatut suoran kiusaamisen muodot ovat väkivallantekoja tai tekoja, jotka voivat

täyttää rikoksen tunnusmerkit. Toisaalta kun käytetään termiä kouluväkivalta tai kiusaamisesta puhutaan vain rikosnimikkeiden kautta, jäävät kiusaamisen muodoista tai tavoista huomiotta ulossulkeminen ja ne merkitykselliset katseet ja eleet, joilla toista voidaan satuttaa. Kiusaamisesta puhuminen tilanteessa, jossa oppilas on itseasiassa pahoinpidelty kouluarjessa, tuntuu tapahtumiin nähden vähättelevältä. Kiusaaminen voi olla siis suoraa tai epäsuoraa, henkistä tai fyysistä. Kiusaaminen usein on väkivaltaa. Kaikki koulussa tapahtuva väkivalta puolestaan ei ole kiusaamista. Kansallisesti kuin myös kansainvälisesti merkittävää tutkimustyötä kiusaamisen eri ulottuvuuksien parissa tehnyt Christina Salmivalli (2024, s. 11–12) johdattelee, yllä olevia näkökulmiakin reflektoiden, määrittelemään ilmiön kiusaamisväkivallaksi.

Suvi Skarp (2023, s. 254–257, s. 262) on toteuttanut kerronnallisen pitkittäistutkimuksen kiusaamisen seurauksista. Väitöstutkimuksessaan *Kiusaamisen kaikuja* Skarp kuvaa kiusaamisen vaikutuksia itsetuntoon, kuinka sen on koettu alentaneen omanarvontuntoa sekä vaikeuttaneen minäkuvan luomista. Tämä itseluottamuksen puute sekä heikko luottamus toiseen ihmiseen näyttäytyi vielä vuosien jälkeenkin. Kiusatuksi lapsena joutuminen vaikuttaisi altistavan kiusaamisen ja muun kaltoinkohtelun uhriksi joutumiselle myös aikuisuudessa.

Viime vuosien aikana yhteiskunnalliseen keskusteluun on toistuvasti noussut huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista, sen polarisoitumisesta sekä väkivaltaisen oirehdinnan kasautumisesta. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen vuonna 2022 julkaisemassa selvityksessä todetaan, että viikoittaista kiusaamista kokee keskimäärin vähintään yksi oppilas jokaisessa koululuokassa (Rumpu ym., 2022, s. 4). Selvityksessä viitataan Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen toteuttamaan valtakunnalliseen kouluterveyskyselyyn vuodelta 2021. Kouluterveyskyselyn vuoden 2023 tilastojen mukaa kiusaamiseen liittyvien indikaattoreiden tulokset ovat edelleen noususuuntaisia. Tilaston mukaan viikoittaista kiusaamista kokee alakoulun 4.–5. luokkalaisista liki yhdeksän prosenttia ja yläkoulun 8.–9. luokkalaisista kahdeksan prosenttia. (THL, 2025.) Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna, noin 10–12 prosenttia lapsista on kertonut kokeneensa kiusaamista (Harcourt ym., 2015, s. 4). Keskusrikospoliisi julkaisi vuonna 2022

tilannekuvauksen *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Raportista selviää, että nuorten väkivaltarikollisuus on kasvanut vuosien 2015–2021 välillä. Kasvua nähdään kaikissa ikäluokissa alle 18-vuotiaiden osalta, mutta voimakkainta kasvu on ollut 12–14-vuotiaiden kohdalla, peräti 134 prosenttia. Alaikäisten tekemien väkivaltarikosten tapahtumapaikoista voidaan tilastojen valossa osoittaa, että alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä, yli puolessa (54 %) ilmi tulleista rikoksista, rikoksen uhriksi on jouduttu kouluympäristössä. (Danielsson 2022, s. 5, s. 13.)

2.2 Ulossulkeminen kiusaamisen muotona

Ulossulkeminen eli ostrakismi on yksi kiusaamisen muodoista, joka voi olla joko epäsuoraa tai suoraa. Epäsuorana kiusaamisena se voi olla esimerkiksi kaveriporukan ulkopuolelle jättämistä tai pyrkimystä vaikuttaa manipuloinnin myötä myös toisiin ihmisiin, jotta yhtä yksilöä vältettäisiin. Suorana kiusaamisen tekona se voi olla myös selkeästi toiselle kerrottua, ettet ole tervetullut tai hyväksytyt porukkaan. Ostrakismi on siis toisen ihmisen hyljeksintää joko yhteisön tai jonkun toiminnan ulkopuolelle. Sitä voi tapahtua niin kasvokkain kuin verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa (Salmivalli 2024, s. 175–176.) Niina Junttila (2023, s. 21) määrittelee ostrakismin olevan sosiaalista väkivaltaa, joka heikentää sekä yksilön että yhteisön hyvinvointia ja terveyttä.

Ulossulkeminen voi ilmetä monin eri tavoin. Esimerkiksi tilasta poistumisena, kun yksilö saapuu, ei tervehditä, ei anneta puheenvuoroa tai ettei yksilöä kutsuta samoihin tilaisuuksiin kuin muita. Ulossulkemisella on vaikutuksensa. Ihminen voi kokea, ettei hän tule kuulluksi tai nähdyksi ja kokemus voi aikaansaada kipua ja voimakkaita kielteisiä tunteita sekä ajansaatossa muokata myös ihmisen käyttäytymistä. Erityisesti pitkään jatkuneen kokemuksen myötä, ihminen voi alkaa toimimaan niin myös itse, pyrkien välttämään muita ihmisiä. Tämän lisäksi pitkittynyt hylkäämisen kokemus voi aikaansaada voimakkaitakin aggression tunteita tai tekoja, esimerkiksi itsetuhoisuutta. Teot voivat kohdistua myös toiseen ihmiseen. (Junttila 2023, s. 22–24.)

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan yli 14 prosenttia 8.–9.luokkalaisista kyselyyn vastanneista nuorista oli kokenut kiusaamista, jossa jätetään huomiotta tai kaveriporukan ulkopuolelle. Ulossulkemista ei muilta osin kyselyssä suoraan kartoiteta, mutta osallisuuden kokemukseen liittyviä indikaattoreita on useita. Esimerkiksi 8.–9.luokkalaisten tuloksissa nousi esiin, että yli 12 prosentilla oli erittäin huono osallisuuden kokemus ja yli 36 prosenttia koki sosiaalista ahdistuneisuutta. Noin puolet lapsista ja nuorista koki olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä, 4.–5.luokkalaisista 56 prosenttia ja 8.–9.luokkalaisista yli 52 prosenttia. Hieman alle neljä prosenttia alakouluikäisistä koki itsensä usein yksinäiseksi. (THL, 2025.)

2.3 Verkkokiusaaminen

Verkkokiusaamisen määritellään olevan kiusaamista, jossa keskiössä on digitaalisuus. Sitä voi tapahtua erilaisissa viestialustoissa, median välityksellä tai pelialustoilla. Verkkokiusaamista on esimerkiksi valheiden levittäminen, ei suotuisien valokuvien julkaisu sosiaalisessa mediassa tai loukkaavien viestien, jopa uhkausten lähettäminen eri viestialustoissa. (UNRIC, 2020.) Verkossa tapahtuva digitaalinen kiusaaminen on yleistynyt lasten ja nuorten keskuudessa, vaikkakin se on muita kiusaamisen muotoja harvinaisempaa. Usein kasvokkain kiusatuksi joutunutta kiusataan myös verkossa, joten verkkokiusaaminen ei ole siitä ilmiönä erillinen. (Salmivalli, 2024, s. 144.)

Someturva on verkossa tapahtuvan häirinnän ja kiusaamisen tukipalvelu, jossa kuka tahansa voi saada anonyymisti ja matalalla kynnyksellä asiantuntijan apua sekä neuvoja (Someturva, i.a.). Someturvan kehittänyt ja perustanut Suvi Uski (2024, s. 162–164) kuvaa verkkokiusaamisilmiötä kolmen näkökulman avulla. Suurimpana verkkokiusaamiseen liittyvänä haasteena on sen pysyvyys. Se mitä verkkoon laitetaan, se myös jää sinne. Verkkokiusaamisen kohteeksi joutunut voi joutua kokemaan sen vaikutukset vuosikausienkin jälkeen. Verkkokiusaamisen haasteena on myös sen nopeatempoisuus ja viraalius. Verkkoon levinnyt kiusaamisvideo tai valokuva voi levitä laajalle eikä siihen ole juuri toimivia hallintakeinoja. Verkkokiusaamiselle tyypillistä onkin se, ettei sen kohteeksi

joutunut pääse häpeää ja nöyryytystä pakoon. Kolmantena näkökulmana on verkon välityksellä tapahtuva cancelointi, tarkoituksen mukainen joukkohäirintä ja niin sanottu nurkkaan ajo, joka ei välttämättä perustu totuuksiin vaan olettamiin.

Nuorten rikoskäyttäytymistä ja uhrikokemuksia on tutkittu vuodesta 1995 lähtien Nuorisoriikollisuuskyselyn avulla. Markus Kaakisen ja Matti Näsin (2021, s. 7, s. 13) tekemän tutkimuksen mukaan yleisimpänä väkivaltaan liittyvänä rikollisena tekona on koulukiusaaminen sekä verkon välityksellä tapahtuva kiusaaminen. Huomionarvoinen tulos verkkokiusaamisen osalta oli, että joka neljanteen (25 %) teosta liittyi vihamotiivi, kuten kohteen etninen tausta, kansallinen tausta, uskonto tai poliittinen kanta, sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen. Vuonna 2024 julkaistun tutkimuksen mukaan kiusaamiseen oli syyllistynyt kuluneen vuoden aikana seitsemän prosenttia vastanneista ja verkkokiusaamiseen yhdeksän prosenttia nuorista. Elämänsä aikana kiusaamiseen kertoi syyllistyneensä 16 prosenttia ja verkkokiusaamiseen 13 prosenttia vastanneista nuorista. Kiusaamisen kohteeksi oli verkkoympäristössä joskus elämänsä aikana joutunut 26 prosenttia vastanneita, kuluneen vuoden aikana verkkokiusaamista oli kokenut 16 prosenttia nuorista. (Suonpää ym., 2024, s. 9, s. 17.) Vuoden 2024 tutkimuksessa kartoitettiin ensimmäisen kerran nuorten väkivallantekoihin, nöyryyttämiseen sekä kiusaamiseen liittyvää kuvaamista. Yli puolet vastanneista, 62 prosenttia, kertoi nähneensä kiusaamisväkivaltavideoita toisesta nuoresta ja 22 prosenttia oman koulun oppilaasta. Nuorista, jotka ovat nähneet videon tuntemastaan henkilöstä tai nähneet kuvaamisen, kuvanneet itse tai joutuneet kuvatuksi, vain 13 prosenttia on kertonut tästä aikuiselle. (Suonpää ym., 2024, s. 26.)

3 YHTEISTYÖN MERKITYS KIUUSAAMISEEN PUUTTUMISESSA

3.1 Vanhempien osallisuus

Osallisuus käsitteenä tarkoittaa kokemusta ja tunnetta siitä, että yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa omassa elämässä ja yhteisössä. Se on tunne arvostuksesta, luottamuksesta ja yhdenvertaisuudesta. Osallisuus toteutuu esimerkiksi tiedon saamisen ja toiminnan suunnitteluun osallistumisen oikeutena. (Soste, 2018.)

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään ja turvalliseen kouluarkeen. Tämä on kodin ja koulun yhteistyön keskeinen lähtökohta. Avoimella ja vuorovaikutteisella yhteistyöllä edistetään lapsen kasvua ja kehitystä sekä vahvistetaan kokemusta koulu yhteisöön kuulumisesta. (Opetushallitus, 2025.) Erityisesti haastavissa tilanteissa, kuten kiusaamiseen puuttumisessa, kodin ja koulun toimiva yhteistyö on tärkeää. Onkin merkityksellistä, kuinka kasvatuskumppanuutta on rakennettu kodin ja koulun välille ensimmäisiltä vuosiluokilta lähtien. Hyvän ja toimivan yhteistyön myötä myös haastavien tilanteiden käsittely on mahdollista. Koululla on velvollisuus ilmoittaa esiin tulleesta kiusaamisesta kunkin osallisen huoltajille ja keskustella tästä etsien yhdessä ratkaisuja. Kiusaamistilanteet voidaan ratkaista ja lopettaa ennakoivalla yhteistyöllä sekä varhaisella puuttumisella yhdessä huoltajien kanssa. (Opetushallitus, 2023.)

Erityisesti pitkään jatkuneiden, vakavien ja moniulotteisten kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden selvittäminen edellyttää usein rohkeutta ottaa myös askeleita taaksepäin ja tarkastella kokonaisuutta. Kiusaaminen harvoin keskittyy vain yhteen elämän osa-alueeseen, vaan sitä kohdataan niin koulussa, vapaa-ajalla kuin sosiaalisessa mediassa ja heijastevaikutukset näyttäytyvät kaikissa näissä riippumatta siitä, missä konkreettisesti kiusaamista koetaan. Erityisesti vapaa-ajalla tai sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen on vaikeampi puuttua, kun lapset viettävät siellä usein aikaa keskenään. (Valopilkkü, i.a.) Usein kiusaamistilanteet ovat niin laajalle levinneitä, ettei ne ole yksin koulun käytössä olevin keinoin selvitettävissä vaan lasten hyvinvoinnin palauttaminen edellyttää

monialaista asiaan puuttumista. Monialaisella työotteella tulee tarkoittaa toimia, jossa myös huoltajat ovat tiiviisti mukana (Opetushallitus, 2023).

3.2 Kodin ja koulun yhteistyö kiusaamistilanteissa

Suomen Vanhempainliitto on luonut yhdessä Opetushallituksen ja Förbundet Hem och Skolan kanssa kouluille suunnatun *Kymmenen askelta kohti toimivaa kodin ja koulun yhteistyötä* työkalun. Työkalun askeleet ohjaavat kouluja siirtymään kodin ja koulun välistä yhteistyötä koskevan suunnitelman kirjauksista kohti käytäntöjä. Askeleet korostavat yhteistyön lähtevän johtamisesta ja vanhemmat mukaan kutsuvasta toimintakulttuurista. Vanhempien osallisuus ja toimiva viestintä tukevat yhteistyötä. Askeleissa esitetään useita erilaisia keinoja vanhempien välisille, yhteisöllisyyttä ja tutustumista tukeville tapaamisille ja tilaisuuksille. Lisäksi korostetaan vanhemman tarvetta päästä keskustelemaan opettajan kanssa omaan lapseen liittyvistä asioista. (Suomen Vanhempainliitto ry, i.a.) Työkalu on helposti saavutettavissa ja ladattavissa Vanhempainliiton internetsivuilta.

Vanhempien rooli kiusaamiseen puuttumisessa on tärkeä. Koulujen kiusaamiseen puuttumisen malleissa tulisikin entisestään vahvistaa vanhempien roolia, esimerkiksi edellä kuvattua työkalua hyödyntäen. Vanhempien tietoisuutta kiusaamisen muodoista sekä sen ilmenemisestä tulisi vahvistaa, esimerkiksi luentojen avulla. Lisäksi vanhemman ja opettajan väliset tapaamiset vahvistaisivat vanhempien osallisuutta haastavissa tilanteissa ja niihin puuttumisessa. (Harcourt ym., 2015, s. 5.) Salmivallin (2024, s. 226) tutkimus kiusaamiseen puuttumisen vaikutuksista osoittaa, kuinka harvinaista on kiusaamista kokeneen lapsen vanhempien ja koulun välinen keskustelu ilman lasta (4 %) tai lapsen kanssa (9 %). Kiusaavan oppilaan vanhempien kanssa keskustelut olivat hieman yleisempiä. Tutkimuksen mukaan lähes kaikissa tapauksissa vanhempia oli informoitu puuttumisesta ja yhteistyö oli koettu sujuvaksi. Alle puolet (47 %) vanhemmista oli ilmaissut tyytyväisyyttään koulun toimiin. Toisaalta vain neljä prosenttia vanhemmista oli ilmaissut tyytymättömyyttään.

Hale, Fox ja Murrey (2017) toteavat, kuinka kiusaamiseen liittyvissä tutkimuksissa vanhempien kokemusten näkökulma on usein jätetty huomiotta. Heidän tutkimuksensa nostaa esiin vanhempien luottamuksen puutteen koulun puuttumisen keinoihin sekä koulun halukkuuteen puuttua kiusaamiseen. Tätä edesauttaisi jo aiemminkin mainittu suora ja välitön kontakti koulusta kotiin, jotta vanhempi tietäisi tilanteesta ja voisi luottaa koulun toimivan. Luottamusta kodin ja koulun välillä heikentää osaltaan myös kokemus siitä, ettei vanhempaa uskota, kun hän kertoo koululle omaan lapseen kohdistuvasta kiusaamisesta. Vanhempien kokemuksissa korostuu voimakas tarve suojella omaa lastaan sekä tunteita omasta epäonnistumisesta vanhempana (Hale ym., 2017, s. 7–10.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus *We were sad and we were angry* esittelee kolmentoista laadullisen tutkimuksen tuloksia kiusaamisesta vanhemman näkökulmasta. Katsaus osoittaa, että vanhempien näkemys kiusaamisen määritelmästä vaihtelee. Vanhemmilla on ajoittain taipumus myös syyttää uhria kiusaamisesta tai käsitellä kiusaamista vain lapsuuteen normaalisti kuuluvana ilmiönä. Esiin nousee myös näkökulmia siitä, kuinka vanhempi kuulee kiusaamisesta harvoin suoraan koululta. Tuloksissa korostuu myös vanhemman kokemat negatiiviset vaikutukset sekä niin tietoisuuden kuin tuen tarve. (Harcourt ym., 2014, s. 384–385.)

3.3 Koulujen kiusaamisen vastainen työ

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuuden tulee koostua niin psyykkisestä, fyysisestä kuin sosiaalisesta turvallisuudesta. Opetuksen järjestäjää ohjaa tähän velvollisuuteen Suomen perustuslain lisäksi perusopetuslaki. Opetuksen järjestäjällä on opetussuunnitelman perusteissa määritelty velvollisuus kirjata kiusaamisen vastainen suunnitelma osaksi opiskeluhoitosuunnitelmaa. Suunnitelman tulee pitää sisällään kuvaus muun muassa kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisystä sekä puuttumisesta, yksilöllisestä tuesta, yhteistyöstä huoltajien ja tarvittavien viranomaisten kanssa sekä tavoista perehdyttää ja tiedottaa suunnitelmasta niin henkilöstölle, oppilaille kuin huoltajille. (Laitinen ym., 2020, s. 13–14.)

Jokaisella opetuksen järjestäjällä on siis velvoittava vastuu kiusaamisen vastaisen työn suunnitelmallisuudesta. Seuraavassa kuvataan esimerkkinä kaupunkitasoisesta suunnitelmasta Helsingin kaupungin koulujen 13 toimenpiteen KVO13 ohjelma. Toimenpideohjelma lähtee liikkeelle myönteisestä koulukulttuurin edistämisestä, jossa lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja opiskellaan säännöllisesti. Oppilaat osallistetaan jokaisessa luokassa laadittaviin yhteisten sääntöjen luomiseen osana työtä kiusaamista vastaan. Oppilaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistetaan säännöllisesti luokkaryhmää ryhmäyttäen sekä tukioppilastoiminnalla. Kiusaamisen tunnistamiseen ja puuttumiseen panostetaan. Kiusaamistilanteiden selvitykset kirjataan Wilman muistiopohjaan. Oppilailla on mahdollisuus ilmoittaa kiusaamisesta myös sähköisesti. Koulut hyödyntävät korjaavia, eli restoratiivisia lähestymistapoja, kuten sovittelevaa työtettä selvittelytilanteissa. Koulut on lisäksi ohjeistettu hyödyntämään ulkopuolista verkostoa, esimerkiksi poliisia, lastensuojelua tai 3. sektorin toimijoita. (Helsingin kaupunki, i.a.) Kiusaamistilanteeseen puuttumista kuvataan erikseen kaupungin toimenpideohjelmaan sisällytetyssä *Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisyyn ja puuttumisen toimintamallissa*. Mallissa kuvataan ohjeet välittömään puuttumiseen, joka pitää sisällään tilanteen pysäyttämisen, arvion sekä kaikkien osallisten kanssa keskustelun ja selvityksen kirjaamisen. Mallissa kuvataan käytännön neuvoja selvittelytilanteisiin sekä mahdollisia tukitoimenpiteitä tai seuraamuksia. Mallissa rohkaistaan puhumaan tapahtumista niiden oikeilla nimillä sekä todetaan, kuinka oppilaan huoltaja on otettava selvittämiseen mukaan mahdollisimman pian. (Helsingin kaupunki, 2024, s. 8–9.) Kiusaamisen vastaisen toiminnan kuvaus on helposti kaikille saavutettavissa kaupungin internetsivuilla.

Nuoret kuitenkin kertovat kokemastaan yhä harvemmin aikuiselle. Esimerkiksi vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan yläkouluikäisistä nuorista vain kolmasosa (33,3 %), jotka olivat joko kiusanneet tai kokeneet kiusaamista, olivat kertoneet asiasta koulun aikuiselle (THL, 2025). Se, että nuoret eivät kerro kokemastaan aikuisille, voi johtua erilaisista seikoista. Nuori saattaa jättää kertomatta esimerkiksi verkossa kohtaamastaan kiusaamisesta, sillä hän pelkää, että hänen omaa internetin käyttöä voitaisiin rajoittaa sen jälkeen (Hale ym.,

2017, s. 2001). Nuorella voi olla myös aikaisempia huonoja kokemuksia siitä, mitä kertomisen jälkeen on tapahtunut. Vuonna 2023 alakouluikäisistä yli 18 prosenttia ja yläkouluikäisistä vastanneista yli 33 prosenttia koki, että kiusaaminen jatkui tai pahentui sen jälkeen, kun kiusaamisesta oli kertonut aikuiselle (THL, 2025).

3.4 Monialainen verkostotyö kiusaamiseen puuttumisessa

Kiusaamisella on useita erilaisia muotoja. Kiusaamista tapahtuu erilaisissa toimintaympäristöissä ja tilanteet ovat usein laajalle levinneitä. Voidaan todeta, ettei kaikkiin tilanteisiin löydetä ratkaisua yksin koulujen käytettävissä olevin keinoin. Opetushallitus (2023) kuvaa monialaisen puuttumisen, joka pitää sisällään myös vanhempien osallisuuden, olevan tärkeä osa kiusaamiseen puuttumista. Monialaisella työotteella tarkoitetaan eri toimijoiden välistä yhteistyötä, jossa eri organisaatioista käsin työskentelevät ammattilaiset toimivat asiakastyössä. Monialaisissa verkostoissa toimii usein niin julkisen, kuin yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoita. (Holopainen ym., 2023, s. 1–2.)

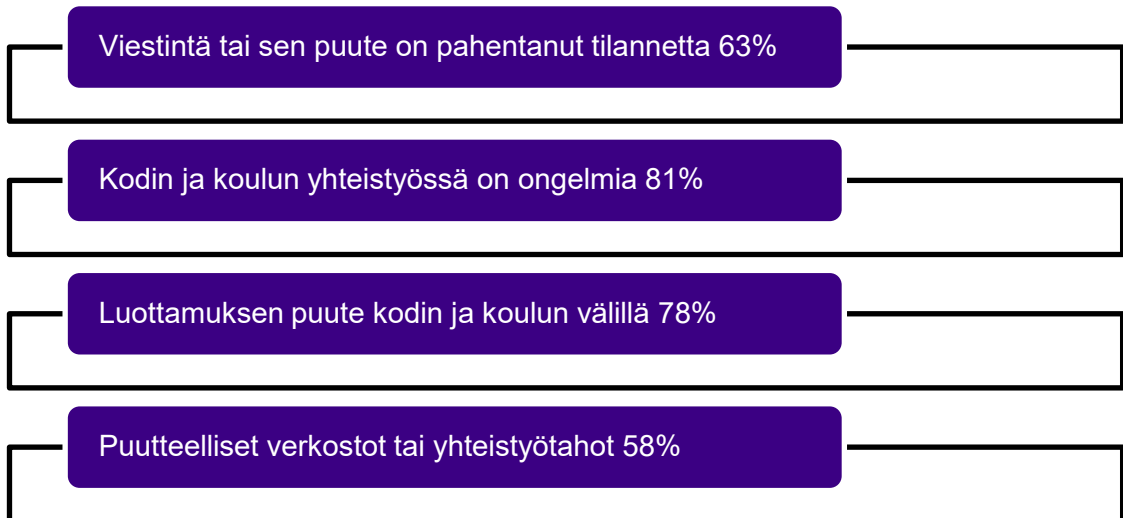
Ankkuri-toiminta on yksi esimerkki nuorten parissa tehtävästä monialaisesta yhteistyöstä. Ankkuri-toiminnalla tarkoitetaan moniammatillista työtä, jossa poliisi yhdessä sosiaali-, ja terveystoimen sekä nuorisotyön kanssa pyrkii tarttumaan nuoren tilanteeseen varhaisessa vaiheessa nuoren hyvinvointia tukien ja rikoksia ennaltaehkäisten (Ankkuri, i.a). Viime vuosina paljon huomiota saanut kiusaamiseen ja kouluväkivaltaan puuttuva Etelä-Karjalan malli vahvistaa kiusaamiseen puuttumista ja kiusaamistekojen sanoitusta lainvastaisina. Käytännössä Etelä-Karjalan malli tarkoittaa koulujen, poliisin, sosiaali- sekä terveystoimen ja kuntien edustajien yhdessä toteuttamaa puuttumisen mallia. Sen mukaan kouluilla tapahtuvat lainvastaiset teot siirretään suoraan poliisiin tai sosiaaliviranomaisen käsittelyyn. Alle 15-vuotiaan koulussa tekemästä lainvastaisesta teosta tehdään rikosilmoitus, jonka jälkeen lapsi ohjataan puhutukseen tai Vintiö-ryhmään. Vintiö-ryhmän tapaamisessa paikalla ovat uhrin ja tekijän lisäksi huoltajat sekä poliisi ja nuorten oikeusedustaja. (Yle, 2020.) Toiminta vaikuttaa mukailevan poliisin valtakunnallista Ankkuri-toiminnan mallia.

3.5 Koulun, perheet ja alueen toimijat yhdistävä K-0 toimintamalli

Aseman Lapset ry:n Kiusaamiseen ja kouluväkivaltaan puuttuvassa K-0 työssä työskennellään pitkittyneen kiusaamisen ja kouluväkivallan äärellä tapauksissa, jotka eivät ole ratkenneet muiden keinoin. Tätä monialaisen verkostotyön mallia toteutetaan valtakunnallisesti, useammassa erikokoisessa kunnassa. Aseman Lapset vastaa toiminnan levittämisen-, kouluttamisen-, ja kehittämistehtävästä. K-0 toiminnan tavoitteena on rakentaa kullekin tapaukselle tarvittavat toimenpiteet yhdessä osallisten, heidän vanhempien sekä ammattilaisverkoston kanssa. Tapauksen selvittäminen ja toimenpiteet toteutetaan siten, että työskentelyssä säilyy puolueettomuus ja kaikkien osallisten aito kuulluksi tuleminen (Aseman Lapset ry, 2025.) Toiminnassa on tunnistettu tarve vanhempien osallisuuden edelleen vahvistamiseksi kiusaamis- ja kouluväkivalta- sekä konfliktitilanteissa, erityisesti niiden selvittämiseen liittyvissä prosesseissa. Lisäksi toimintaan ohjautuvissa työskentelyissä on nähtävillä konfliktitilanteiden taustatekijöinä haasteita kodin ja koulun välisessä yhteistyössä.

Vuoden 2024 aikana työssä kohdattiin valtakunnallisesti 605 lasta sekä 442 vanhempaa. Työtä toteutettiin 7 kunnan alueella, yhteensä 89 erillisen kouluväkivaltatapauksen parissa. Lisäksi K-0 työntekijät konsultoivat eri alojen ammattilaisia, yhteensä 150 tapauksen tiimoilta. Konsultoidut tapaukset koskettivat 1288 lasta ympäri maan. Kiusaaminen oli jatkunut pääsääntöisesti kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen, pisimmillään jopa seitsemän vuoden ajan. Työskentelyistä noin puolet tehtiin alakouluikäisten lasten ja heidän vanhempien kanssa.

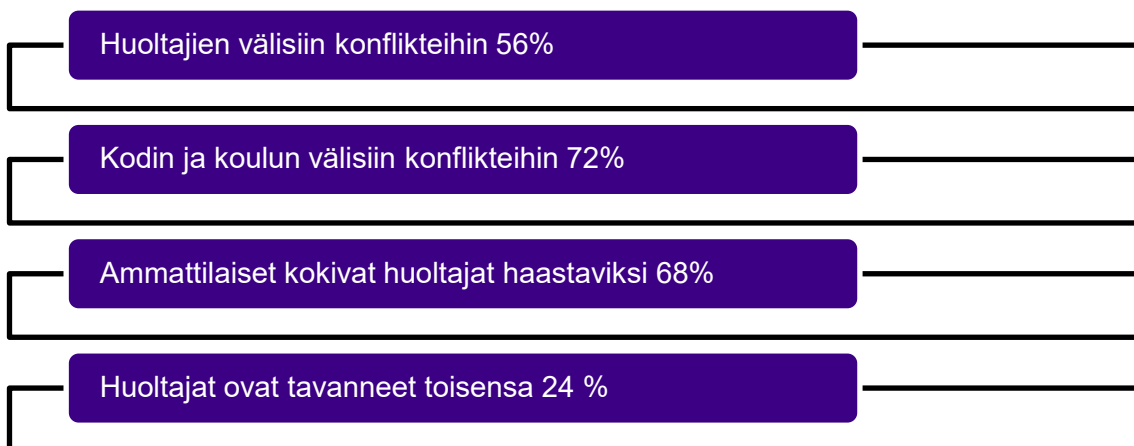
Työskentelyissä on tunnistettu seikkoja, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet kiusaamiseen puuttumiseen tai sen selvittämiseen. Valtakunnallinen työskentelyiden raportointi tuottaa tietoa pitkittyneen kiusaamisen ilmenemisestä, taustatekijöistä sekä puuttumista estäneistä tekijöistä. Tässä luvussa esiteltävien tilastostonojen lähteenä on käytetty Aseman Lasten hallinnoimaa K-0 työn valtakunnallista raportointia vuodelta 2024.

Kuvio 1. Kiusaamistilanteiden selvittämistä hankaloittaneet seikat K-0 raportoinnin mukaan (Asema Lapset ry raportointi)

Kuten edellä oleva Kuvio 1 osoittaa, kiusaamistilanteiden selvittämistä on haastanut epäonnistunut yhteistyö kodin ja koulun välillä 81 prosentissa työskentelyistä. Luottamuksen puute on ollut merkittävä este, jotta tilanne olisi voitu ratkaista aiemmin. Heikko viestintä on aikaansaanut niin epätietoisuutta kuin myös väärinymmärryksiä, usein vanhemmat eivät ole esimerkiksi tienneet koulun toimenpiteistä ja sen myötä helposti kokevat, ettei koulu tee mitään. Joskus kiusaaminen on saattanut kuitenkin tulla jopa vanhemmalle yllätyksenä. Lisäksi K-0 työssä on havaittu, kuinka kouluilla ei ole ollut käytäntönä hyödyntää verkostoja osana kiusaamiseen puuttumista.

Raportoinneista on löydettävissä myös asioita, joihin kiusaamistilanne selvittämättömänä on johtanut. Seuraavassa Kuviossa 2 esitellään erityisesti kouluun ja vanhempiin liittyviä seurauksia. Osallisten perheiden välillä oli tunnistettu syntyneen keskinäinen konflikti yli puolessa tapauksista. Vanhemmat olivat tavanneet toisensa vain 24 prosentissa tapauksista. Vanhempien yhteisiä keskusteluita vältellään, sillä niiden koetaan olevan riski eikä ammattilaisilla ole aina ollut tarvittavaa osaamista tai uskallusta vanhempien kanssa asioiden käsittelyyn.

Kuvio 2. Selvittämätön kiusaamistilanne aiheuttaa konflikteja aikuisten välillä (Aseman Lapset ry raportointi)

Pitkittynyt tilanne sekä puutteellinen viestintä oli aiheuttanut konfliktin kodin ja koulu välille 72 prosentissa ja ammattilaiset sanoittivat usein avoimesti kokevansa vanhemmat haastaviksi. Haastavaksi koettu vanhempi on lapsestaan huolissaan ja on usein itsekin kriisissä lasta vahingoittavan tilanteen vuoksi. Vaatiessaan lapsellensa oikeutta turvalliseen kouluarkeeseen, voi toiminta olla tunteen värittämää. K-0 työskentelyn avulla on voitu vähentää vanhempien kuormittuneisuutta liki 70 prosentissa työskentelyistä. Työskentelyiden päättyessä on voitu todeta, että lähes kaikissa työskentelyissä selvittämisen kannalta merkityksellistä oli ollut niin koulun ammattilaisten, kuin vanhempien kuuleminen ja kuulluksi tuleminen.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vanhempien kokemuksia lapsen kohdistuvasta kiusaamisesta sekä kiusaamiseen puuttumisesta. Tarkoituksena on lisäksi nostaa esiin lapsen kohdistuvan kiusaamisen aiheuttamia seurauksia vanhemmalle itselleen tai koko perheelle.

Tutkimuksen tavoitteena on vastata työelämän kehittämistarpeeseen, jossa kiusaamiseen puuttumiseen käytettäviä toimintatapoja ja menetelmiä tarkastellaan vahvemmin myös vanhempien näkökulmasta. Kiusaamis- ja kouluväkivaltatilanteiden osallisten, myös vanhempien äänen ja kokemusten on oltava keskiössä, kun kehitetään näihin puuttumisen, selvittämisen ja jälkihoidon menetelmiä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat

- Minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on kiusaamistilanteiden selvittämisestä?
  - Minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on kodin ja koulun yhteistyöstä?
  - Onko puuttumisessa ja/tai selvittämisessä hyödynnetty koulun ulkopuolisia toimijoita?
- Minkälaisia seurauksia lapsen kokemalla kiusaamisella on ollut vanhempaan tai koko perheeseen?

5 TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ JA OPINNÄYTETYÖN HYÖDYNNETTÄVYYS

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimii Aseman Lapset ry. Aseman Lapset on sitoutumaton nuoriso- ja kasvatustalouden järjestö. Järjestön toimintamuoto K-0 Kiusaamiseen ja kouluväkivaltaan puuttuva työ on kehitetty vastaamaan pitkittyneiden ja kompleksisten kiusaamis- ja kouluväkivaltilanteiden monialaiseen selvittelyyn. Työn ydin on koulun ulkopuolisen, konfliktinratkaisun ammattilaisen koordinoima ja johdettu verkostotyö. K-0-työ vahvistaa erityisesti koulun käytössä olevia toimia tuomalla koulujen, perheiden ja verkostojen käyttöön ulkopuolista ja puolueetonta konfliktinratkaisun osaamista. (Aseman Lapset ry, 2025.)

Kiusaaminen jättää aina jäljen, selvittämättömänä usein pysyvän. Pitkittynyt kiusaaminen muovaa minäkuva ja minäpystyvyyden kokemusta, estää muun muassa sosiaalisten taitojen oppimista ja pahimmillaan johtaa syrjäytymiseen, elämänhallinnan- ja mielenterveydenhaasteisiin (Skarp, 2023, s. 38). Mannerheimin Lastensuojeluliiton kiusattujen lasten vanhempien vertaisryhmätoiminnasta kirjoittaneet Päivi Naukkarinen ja Anthea Harms (2023) kuvaavat ryhmään osallistuneiden kokemuksia, joissa korostuu stressi, huoli ja avuttomuus, jopa syyllisyyden tunteet lapseen kohdistuneen kiusaamisen äärellä. Myös Hale, Fox ja Murray (2017, s. 2008–2009) kuvaavat tutkimuksessaan, kuinka vanhempi kokee lapsen kiusaamisen äärellä niin turhautumista, vihaa kuin syyllisyyttä.

Ei ole yhdentekevää, kuinka kiusaamiseen puututaan ja sitä hoidetaan. Aseman Lasten toiminnassa on tunnistettu, kuinka pitkittyneen ja monimutkaisen kiusaamistilanteen äärellä olevien lasten vanhemmilla on poikkeuksetta joko huonoja aiempia kokemuksia koulusta tai itsellä kokemus vakavasta kiusaamisesta. Vanhemman oma historia ja kokemus kiusaamisesta omilta kouluvuosilta nousee pintaan, kun omaa lasta kiusataan. Tuomalla näkyviin yhä vahvemmin huoltajien kokemuksen ja kiusaamisen aiheuttamat kokonaisvaikutukset koko perheelle, voidaan osoittaa kehittämistarpeita jo olemassa oleviin puuttumisen keinoihin. Kiusaamisen seuraukset eivät vaikuta

vain lapseen, myös vanhemman kokemukset tulisi ottaa huomioon aina ennaltaehkäisystä kiusaamiseen puuttumiseen ja jälkihoitoon saakka. (Harcourt ym., 2015, s. 12.)

Aseman Lapset on aiemmin kehittänyt yhteistyökumppaneiden kanssa esimerkiksi vanhempia vahvemmin osallistavia ja dialogiin nojaavia vanhempainiltamalleja. Aseman Lapset hyödyntää tämän tutkimuksen esiin nostamia havaintoja osana omaa yhteiskunnallista vaikuttamisviestintää sekä toimintojensa edelleen kehittämistä. Tämän tutkimuksen tuloksia tullaan lisäksi julkaisemaan järjestön viestintäkanavissa sekä hyödyntämään kiusaamiseen ja väkivaltaan liittyvissä koulutuksissa sekä luennoissa. Lisäksi toivon, että tutkimuksen esiin nostamat tulokset palvelevat myös laajemmin yhteistyökumppaneiden tarpeita.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Fenomenologinen taustafilosofia

Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen mukaisesti tutkimuksen kohteena on ihminen ja tutkimuksen kannalta olennaisena näkökulmana voidaan katsoa olevan ihmiskäsitys. Sekä fenomenologisen että hermeneuttisen ihmiskäsityksen mukaisesti tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja ovat kokemukset, merkitykset. Fenomenologinen tutkimus on siis kokemusten tutkimista, jossa kokemus syntyy erilaisten merkitysten kautta. Hermeneutiikka puolestaan tarkoittaa teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta. Hermeneutiikan keskeisiä käsitteitä ovat ilmiöiden merkityksen ymmärtäminen, esiymmärrys sekä hermeneuttinen kehä. Hermeneuttinen kehä kuvaa ymmärtämistä tulkintana, jossa ymmärryksen pohjana on aina aiempi ymmärrys. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 30–31.) Hermeneuttisen tutkimuksen tarkoitus ei ole edetä yksittäisestä yleiseen. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus ei siis pyri saavuttamaan

yleistyksiä vaan ymmärrystä tietyn tutkittavan joukon tai yksittäisen ihmisen merkitysten maailmasta (Laine, 2018, s. 27).

Hermeneuttinen ulottuvuus fenomenologisessa tutkimuksessa on siis tutkittavan kokemusmaailman ymmärtämistä ja tulkintaa. Erilaisten merkitysten ymmärtämisen lähtökohtana pidetään myös sitä, mikä on yhteistä niin tutkijalle eli tulkitsijalle, kuin tutkittavalle. (Laine, 2018, s. 28–29.) Fenomenologiseen tutkimukseen kuuluu myös kriittinen ja reflektiivinen pohdinta. Tutkijan on huomioitava oma esiyymmärrys tutkittavasta asiasta ja kyettävä avartamaan omaa ajatteluaan toisen sanoittamien merkitysten kautta. Reflektiivisyydellä varmistetaan tutkijan tietoisuus omista lähtökohdistaan. Vaikka tutkimuksessa ei nojata teoreettisiin viitekehyksiin, on siinä vääjäämättä teoreettisia lähtökohtia. Esimerkiksi aiempaan tutkittuun tietoon aiheesta on hyvä palata oman aineiston tulkinnan jälkeen ikään kuin peilaamaan niitä keskenään. (Laine, 2018, s. 31.)

6.2 Ihmiskäsityksen merkitys

Aiemmin kuvatusti fenomenologishermeneuttisen tutkimuksen keskiössä on ihmiskäsitys ja sen määrittelemine. Tutkimuksen ensisijaisena lähtökohtana nähdään tutkijan oma käsitys ihmisestä, merkityksistä sekä kokemuksista (Vilka, 2021, s. 136). Tutkijana ihmiskäsityseni nojaa vahvasti niin holistiseen kuin humanistiseen ihmiskäsitykseen. Holistinen ihmiskäsitys on fenomenologian keskiössä, jossa kokemusta analysoidaan kokonaisvaltaisesti. Holistisen eli kokonaisvaltaisen ihmiskäsityksen mukaan olemassaolo rakentuu tajunnallisuuden, kehollisuuden ja situationaalisuuden kokonaisuudesta. Ihminen on elämäntilanteisiin kietoutunut ja niiden myötä kehittyvä. (Malme ym., 2019.) Tutkijana ymmärrän, että kuvatessaan kokemuksia lapsen kiusaamisen vaikutuksista, vanhempi peilaa omaa historiaa, omaa kokemusmaailmaa ja hänen ajatuksensa ovat yksilölliset. Toisen ihmisen kertomus kokemastaan ei voi olla identtinen. Humanistinen ihmiskäsitys puolestaan omassa ajattelussani tutkijana korostaa ihmisen ja hänen elämänsä ainutlaatuisuutta. Ihminen on omassa elämässään aktiivinen toimija. Ihmisarvon kunnioittaminen on minulle itseisarvo. Brofelt, Korpela ja Samppala (2020) kuvaavat, kuinka molemmilla

ihmiskäsityksillä, holistinen ja humanistinen, on yhtäläisyyksiä. Ne korostavat ihmisen ainutlaatuisuutta sekä kokemusten ja merkitysten syntyä subjektiivisina. Mitään ei voida antaa ulkopäin vaan ihminen on itse oman todellisuutensa rakentaja.

6.3 Kvalitatiivinen tutkimus kokonaisvaltaisen tarkastelun keinona

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen, moninaisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksessa pyritään mahdollisimman kokonaisvaltaiseen kohteen tarkasteluun, jossa tutkija ei voi irtautua arvojen muovaamasta ymmärryksestä tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ei usein voi saavuttaa objektiivisuutta kokonaisvaltaisesti, sillä tutkija tietäjänä ja se mitä tiedetään ovat sidoksissa toisiinsa. (Hirsjärvi ym., 2013, s. 161.)

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään jonkin ilmiön tai asian kuvaamiseen, tilastollisen yleistettävyyden sijaan. Tutkimukseni aiheesta on verrattaen vähän aiempaa tieteellistä, kansallista tutkimusta. Tästä näkökulmasta on myös tärkeää valita tiedonantajien joukko harkiten niin, että aineistoa saadaan tuottamaan aiheesta aidosti tietävät henkilöt. Laadullinen tutkimus ei kuitenkaan aseta tiukkoja raameja esimerkiksi haastateltavien määrään. Aineisto nähdään riittäväksi, kun se alkaa toistamaan itseään. Tällöin puhutaan saturaatiosta eli aineiston kylläntymisestä, jolloin aineisto ei enää tuota uutta tietoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 73–75.)

6.4 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Tutkimukseni aineistonkeruun menetelmänä on puolistrukturoitu teemahaastattelun. Eskola ja Vastamäki (2015, s. 29) määrittelevät, että haastattelun aihepiirit ja kysymykset ovat puolistrukturoidussa haastattelussa etukäteen suunniteltuja. Mutta vastaukset eivät ole ennakoituja tai valmiiksi vaihtoehtoina asetettuja. Haastattelun etu tutkimuskysymykseen nähden on sen joustavuus. Haastattelun avulla saadaan mahdollisimman paljon tietoa

tarkasteltavasta aiheesta ja se mahdollistaa samanaikaisen havainnoinnin. Se mitä sanotaan sekä miten sanotaan ovat merkityksellisiä aiheen kokonaishahmottamisen kannalta. Haastattelu mahdollistaa ennakkoon muodostettujen kysymysten esittämisen vuorovaikutteisesti, ei vakiintuneessa järjestyksessä, joka mahdollistaa tutkijan joustavuuden kysymysten osalta aiheen ollessa sensitiivinen ja haastateltavalle henkilökohtainen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 63.)

Haastattelun runko rakentui teemoille, jotka noudattivat tutkimukselleni asetettuja tutkimuskysymyksiä. Haastattelurunko (Liite 3) piti sisällään pääkysymykset

- Kuvaa lapsesi tilannetta – minkälaista kiusaaminen on ollut?
- Kuvaa minkälaisena koit kodin ja koulun yhteistyön?
- Hyödynnettiinkö koulun ulkopuolisia toimijoita?
- Minkälaisia vaikutuksia, seurauksia tilanteesta on syntynyt sinulle vanhempana?
- Oletko saanut vanhempana tukea tilanteen takia?

Näiden pääkysymysten lisäksi olin suunnitellut tarkennettuja, avaavia kysymyksiä näiden alle. Tarkennetut kysymykset olivat esimerkiksi seuraavanlaisia: mistä vanhempi koki olleen apua, mikä selvittämisessä oli toimivaa ja onnistunutta, minkälaisia tunteita tilanne vanhemmassa herätti sekä mitä vanhempi olisi toivonut. Suurimpaan osaan tarkentavista kysymyksistä vanhempi vastasi pääkysymysten yhteydessä. Haastattelutilanteessa annoin tutkijana haastateltavan puheen soljuja vapaasti esitetyn kysymyksen äärellä niin pitkään kuin oli tarve.

6.5 Tutkimukseen osallistuminen

Tutkimuksesta ilmoitettiin avoimena julkaisuna (Liite 1) Aseman Lapset ry:n tiedotuskanavissa huhtikuussa 2024 sekä kohdennetusti valtakunnallisen K-0 kiusaamiseen puuttuvan työn toimijaverkostolle. Lisäksi avointa julkaisua jaettiin ammatillisten sidosryhmien kanavissa. Julkaisussa, joka toimi kutsuna osallistua

tutkimukseen, kuvattiin tutkimuksen tarkoitus, toteutustapa ja osallistumisen vapaaehtoisuus. Kutsu osoitettiin peruskouluikäisen vanhemmalle, jonka lapsi on kokenut kiusaamista ja vanhempi olisi halukas kertomaan siitä oman kokemuksensa kautta. Kutsussa toivottiin ilmoituksia mielenkiinnosta ja halukkuudesta osallistua tutkimukseen sähköpostitse sekä tarjottiin mahdollisuutta puhelinkeskustelun kunkin haastateltavan kanssa ennen prosessin aloitusta. Kaikille haastateltaville toimitettiin ennakoon myös lomake (Liite 2), jonka myötä haastateltava antaa suostumuksensa haastattelun tallentamiseen, aineiston käsittelyyn ja tulosten hyödynnettävyyteen.

Kutsuun vastasi ja mielenkiintonsa osallistumista kohtaan ilmaisi kahdeksan vanhempaa. Heistä kuuden kanssa haastattelu toteutettiin, yhtä kutsuun vastannutta ei tavoitettu ja yksi vastannut perui haastatteluajan. Haastattelut toteutettiin vuoden 2024 kesällä, touko-kesäkuun aikana. Haastattelutapaamisten aluksi käytiin läpi tutkimuksen tavoitteita sekä ennakoon toimitettua suostumuslomaketta. Haastateltavien suostumus osallistua tutkimukseen on lausuttuna ääneen tutkimuksen ääninauhotteissa. Haastattelut toteutettiin Teams-tapaamisina ja niihin varattiin aikaa kahden tunnin verran. Osa keskustelusta, ennen sekä jälkeen nauhoitteen, käytiin vapaamuotoisesti, tilanteen jännitystä lieventämään ja verkkovälitteistä vuorovaikutustilannetta helpottamaan.

Haastatelluista kuudesta vanhemmasta yksi oli isä, viisi oli äitejä. Maantieteellisesti vanhemmat olivat eri puolilta Suomea; Uudeltamaalta, Hämeestä, Etelä-Savosta sekä Pohjois-Pohjanmaalta. Yksikään heistä ei ollut työelämäyhteistyökumppani Aseman Lasten K-0 toiminnan valtakunnallisen työn parista.

6.6 Aineistolähtöinen laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimuksen aineiston analyysi lähtee liikkeelle aineiston käsittelystä. Haastatteluaineistot, äänitallenteet on litteroitu eli aukikirjattu osin Word-sanelutoimintoa hyödyntäen ja manuaalisesti viimeistellen. Nauhoitettua

keskustelua kertyi 5 tuntia 43 minuuttia. Käsittelemätöntä litteroitua tekstiä kertyi yhteensä 62 sivua. Analyysi rakentuu aineiston koodaamisella. Tälle koodaukselle ei ole asetettu tarkkoja raameja tai yhtenäisiä ohjeita, mutta koodauksen merkitys tutkijalle ja aineiston kuvaukselle on olennainen. Tämän avulla tutkijana jäsensin itselleni sitä, mitä aineistossa käsitellään. Koodaus toimii myös kuvailun sekä yhteenvedon välineenä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 78.)

Aineiston koodauksessa hyödynsin erilaisia värikokonaisuuksia tekstin käsittelyssä. Käsitteelin jokaisen haastatteluaineiston ensin yksitellen. Ensimmäisessä vaiheessa värjäsin yhdellä värillä kuvaukset lapsen kiusaamisen ilmenemisen muodoista, toisella värillä vanhemman kuvauksia puuttumisen keinoista sekä kolmannella värillä kuvaukset vanhemman kokemista seurauksista. Aineiston värikoodauksen jälkeen luokittelin aineistosta esiin nousevat teemat erilliseen yhtenäiseen tiedostoon, johon poimin myös suoria lainauksia. Esiin nousseita teemakokonaisuuksia olen käsittelyvaiheessa pilkkonut pienempiin käsitteisiin, luokkiin. Tämä teemojen luokittelu havainnollistaa analyysiä sekä tulosten esittelyä (Elo ym., 2022, s. 223).

Kuvio 3. Havainnollistava esimerkki aineiston teemaluokittelusta

Kuviossa 3 on esitetty aineistosta nousseiden teemojen luokittelua. Lisäksi analyysin teemoja noudatellen on rakennettu tulosten raportoinnin otsikoinnit sekä tulosten yhteydessä esitettävät kuviot. Analyysillä saatuja tuloksia esittelen tarkemmin luvussa *Vanhempien kokemuksia kiusaamisen äärellä*.

Fenomenologisen tutkimuksen periaatetta noudattaen aineiston ensimmäisessä tarkasteluvaiheessa kuvataan sitä, mitä aineistossa sanotaan. Toisen kokemuksia kuvataan mahdollisimman tarkasti, suoria lainauksia hyödyntäen. Suorien lainausten yhteydessä haastatellut vanhemmat on nimetty v1, v2, v3...v6. Tämän jälkeen aineistosta on pyritty nostamaan esiin merkitysten kokonaisuuksia. Tutkimuskysymykset ovat osaltaan ohjanneet myös tätä aineiston merkityskokonaisuuksien järjestämistä, eli yllä kuvattua koodausta. (Laine, 2018, s. 36–37.) Tutkimuskysymykset ohjasivat analyysivaiheessa aineiston tarkastelua, mutta analyysin kohdennukset eivät ole olleet etukäteen valittuja tai rajattuja.

Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen ja aineistonanalyysin kannalta on tärkeää, että tutkija aukikirjaa ennakkokäsityksensä tutkittavasta ilmiöstä sekä kuljettaa sitä ymmärrystä mukanaan myös läpi aineiston analyysin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 80–81.) Ennakkokäsitystäni tutkittavasta aiheesta muovaa työhistoriani. Olen työskennellyt vuosia kiusaamisen ja kouluväkivallan sekä siihen puuttumisen parissa. Tämän opinnäytteen työelämäyhteistyökumppani on tämänhetkinen työnantajani. Ennakkokäsitykseni muodostuu teoreettisen sekä karttuneen kokemustiedon pohjalta. Tätä esiymmärrystäni kuljetan mukana tutkimuksessani muun muassa pohdinnassa tutkimuksen luotettavuudesta sekä omaan ammatilliseen osaamiseen ja työtaustaan nojaavan tiedon peilaamisen myötä erityisesti raportin loppuluvuissa *Johtopäätökset* sekä *Pohdinta*.

7 VANHEMPIEN KOKEMUKSIA KIUSAAMISEN ÄÄRELLÄ

7.1 Kuvauksia kiusaamisesta

Kuudesta haastattelusta vanhemmasta kaksi kertoi lapsensa olleen haastatteluhetkellä yläkouluikäinen, mutta kiusaamisen alkaneen jo alakoulussa. Pahimmillaan kiusaaminen oli 4. luokasta eteenpäin. Neljän vanhemman lapsi oli haastatteluhetkellä vuosiluokilla 4–5. Kiusaamista kokeneista lapsista kaksi oli poikia ja viisi tyttöä. Yksi vanhempi kertoi perheessään olevan kaksi kiusaamista kokevaa lasta. Vanhemmat kuvasivat kiusaamisen kestäneen vuodesta aina kuuteen vuoteen saakka. Tämän perusteella näyttää siis, että näiden haastateltavien vanhempien lasten kokema kiusaaminen on ollut pitkäkestoista.

Vanhemmat kuvasivat lapsen kokemaa kiusaamista haastatteluissa laajasti ja yksityiskohtaisesti. Lapsen kokema kiusaaminen ja siitä kertominen, ääneen puhuminen, oli useita vanhempia herkistävää. Herkistymisen lisäksi useampi vanhempi selkeästi hermostui muistellessaan ja kuvatessaan tilanteita, joka ilmeni hetkellisesti koventuneena kielenkäyttönä sekä fyysisen olemuksen, esimerkiksi istuma-asennon, terävöitymisenä. Vanhemmat myös sanoittivat siinä hetkessä tunteitaan, jopa yllättyneenä omasta reaktiostaan, kuinka voimakkaana tunteet nousivat pintaan heti, kun he ryhtyivät kuvaamaan kiusaamista ja lapsen kokemuksia.

Kaikkien kuuden vanhemman kertomuksessa kiusaamisen muotoina esiintyi sekä ulossulkevaa käyttäytymistä että väkivallan eri muotoja. Ulossulkemista tapahtui epäreiluna kohteluna, luokka- ja vertaisryhmistä ulosjättämisenä sekä selkeinä fyysisinä eleinä lapsen läsnä ollessa. Yksi vanhemmista kuvasi tilannetta, jossa lapsen istuessa ruokalan pöytään muut nousivat ja poistuivat. Toinen vanhempi kertoi, kuinka oma lapsi oli ryhmästä ainut, jota ei kutsuttu leikkeihin tai juhliin. Kuvauksissa toistui kokonaisvaltainen yksinäisyys ja tunne siitä, että kaikki kääntyvät vastaan.

Väkivaltaa kuvasivat kaikki vanhemmat. Haukkumista, nimittelyä, mulkoilua ja harhaanjohtamista. Yksi vanhempi kuvasi ivailua ja toinen kertoi muiden lasten käyttävän sarkasmia puheessaan lapselleen, joka ei ymmärrä sarkasmia. Fyysistä väkivaltaa oli kokenut useampi lapsi. Käytävällä kamppaamista, tönimistä, päin sylkemistä, puremista ja pahoinpitelyä. Yksi vanhemmista kertoi, kuinka lapsen naamaan oli hierottu keskisormea. Toinen vanhempi taas tilanteesta, jossa lapsi oli yllytetty uimaan kuralammikossa muiden lasten katsellessa. Useampi lapsi oli saanut uhkaavia viestejä suoraan tai lukenut niitä itsestään kirjoitettuna esimerkiksi koulun seinältä. Viesteissä kehoitettiin muun muassa tappamaan itsensä, kuten eräs vanhempi kuvasi alla olevan tavoin.

xxx kirjoittanut... että hän on ruma, hän on lihava, hän on ahdistava, hän on typerä... toinen luokkalainen kirjoitti, että se haluaa tappaa sen... (v5)

Useampi lapsi oli kokenut kiusaamista verkossa ja sosiaalinen media oli kiusaamisen väline monen vanhemman kertomuksessa. Yksi vanhempi kertoi omasta lapsestaan kuvatuista TikTok-videoista, joissa häntä pilkattiin. Toinen vanhempi kertoi oman lapsensa valokuvaamisesta ja kuvan levittämisestä eri sosiaalisen median kanavissa. Haukkumista tapahtui luokan WhatsApp -ryhmissä, niistä poistettiin eikä uusiin ryhmiin kutsuttu. Tätä tapahtui myös ryhmissä, joissa opettaja oli mukana. Ääniviestejä, joissa haukuttiin tai uhkailtiin tavalla tai toisella, tuli puhelimeen pahimmillaan läpi vuorokauden. Yksi vanhempi totesikin, että "WhatsApp on yks kamalampia uusia kiusaamisen välineitä" (v3).

Kuvioon 4 on koottu vanhempien kuvauksista lapsen kokeman kiusaamisen eri ilmenemismuotoja ja niiden sisällä kuvattuja tekoja. Näiden lisäksi osassa kuvauksia nostettiin esiin tilanteita, joissa aikuinen kiusaa lasta. Tämä oli ilmennyt huuteluna kylän kaduilla tai lapsen haukkumisena aikuisen toimesta.

Ulos- sulkeminen	Fyysinen väkivalta	Henkinen väkivalta	Verkko- kiusaaminen
<ul style="list-style-type: none"> • ei pääsyä mihinkään ryhmään • kukaan ei puhu • tilasta poistutaan kun saavutaan paikalle • kokonaisvaltainen yksinäisyys • koko perheen kokemus tiiviissä kyläyhteisössä 	<ul style="list-style-type: none"> • töniminen, kamppaaminen • esineillä heittäminen • päin sylkeminen • pahoinpitely • nöyryyttäviin tekoihin pakottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • haukkumista; ulkonäkö, vaatteet, älykkyyys • luokassa vastaamiselle nauramista • fyysisellä väkivallalla uhkailua • uhkaamista; tapaukset viestejä ja julkisiin tiloihin kirjoitettuja tekstejä 	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmistä poistamista • haukkumista • videoiden ja kuvien kuvaamista sekä levittämistä • tiktok -videoita, joissa herjaamista ja nauramista

Kuvio 4. Lasten kokeman kiusaamisen muodot vanhempien kuvauksissa

7.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Vanhempien kuvauksissa kodin ja koulun yhteistyöstä heijastuu vahvasti kokemus kiusaamiseen puuttumisen toimimattomuudesta. Kaikki vanhemmat kertoivat yhteistyön koulun kanssa olleen lähes olematonta. Osa vanhemmista kertoi jääneensä huolensa kanssa täysin yksin. He olivat kokeneet yhteistyön turhauttavana ja vanhempaa vahvasti kuormittavana. Yksi vanhempi kertoi yrittäneensä saada koululta apua ja tukea esimerkiksi siihen, kuinka tilannetta käsitellä kotona tai kuinka tukea omaa lastaan. Vanhempi kertoi esittäneensä lukuisia kertoja koululle yhteistä tapaamista oman lapsensa asioissa ja yhteisen suunnitelman luomista, mutta koulu kieltäytyi näistä pyynnöistä.

kyllähän se on niinku nii... kotona kasvatetaan lasta, mutta yhtä lailla koulussakin kasvatetaan lasta niin se, että vanhemmat, jotka niinku mä oon itse kysynyt suoraan, että pitäisikö meidän oikeasti keskustella, että miten me voitaisiin tehdä yhdessä joku plan... (v1)

Vanhempien kuvauksissa yhteistyöstä koulun kanssa nousee esiin kokemus välttelystä ja vähättelystä sekä siitä, ettei vanhemman kertomaa uskota. Yksi vanhempi totesi, että ”mä tosiaan koin, että mua niinku vähätellään äitinä” (v2).

tuntu siltä, että kun he ei näe, että mitään kiusaamista enää tapahtuisi, että me niinku keksitään näitä juttuja ... tuli sitten sen jälkeen semmoinen olo, että meitä ei välttämättä enää otettukaan vakavasti tai siis sillä tavalla, että se kunnioitus tai joku semmoinen tuntuu, että niinku katosi.. (v4)

Vanhemmat kokivat viestinnän kodin ja koulun välillä pääosin puutteelliseksi. Koulupäivän aikaisista tapahtumista ei välttämättä viestitty kotiin vaan lapsi oli ensimmäinen, joka kertoi kokemastaan. Tämä osaltaan oli vahvasti luottamusta heikentävää. Kommunikaation puute on ajanut myös kirjallisiin lausuntopyyntöihin, yhteydenottoihin aluepäälliköihin sekä aluehallintovirastoon. Toisaalta osassa kuvauksista nousi esiin turhautuminen jatkuvaa Wilma-viestien tulvaa kohtaan, kun kaikista pienistäkin asioista lähetettiin viesti. Vanhemman oli vaikea suhtautua niihin oikealla vakavuuden tasolla ja tietää, mihin itse tarttua ja mihin ei. Viestintää ja yhteistyötä kuvattiin epäjohdonmukaiseksi ja vanhemmat kokivat olevansa itse aktiivisia toimijoita toivoen, pyytäen ja vaatien yhteistyötä.

7.3 Käytetyt keinot kiusaamiseen puuttumiseen

Vanhemmat kuvasivat kiusaamiseen puuttumisen olleen vaihtelevaa. Vain kaksi kuudesta vanhemmasta tiesi, että kiusaamisen selvittämiseksi oli hyödynnetty systemaattisesti koulun selvittelytiimiä ja KiVa-toimintamallia. Tietämättömyys puuttumisen keinoista korostaa aiemmin kuvattua kokemusta heikosta, puutteellisesta viestinnästä kodin ja koulun välillä. Kuvauksissa nousivat esiin opettajan, kuraattorin sekä rehtorin roolit. Osa vanhemmista kertoi, kuinka tilanteiden selvittäminen tuntui olevan yksin opettajan vastuulla ja hyvin vaihtelevaa. Osassa kuvauksista korostui koulujen toimintatapojen erilaisuus, kun vanhemmat kertoivat koulunvaihdon olleen helpottava ratkaisu ainakin hetkellisesti. Osalla lapsista oli myös ajanjaksoja, jolloin kiusaamiseen oli kyllä yritetty vanhemman kertoman mukaan puuttua. Yksi vanhempi kuvasi ajatuksiaan siitä, kuinka koulu pystyy puuttumaan ja tarttumaan selkeästi näkemiinsä tekoihin ja niihin toimiin oltiin tyytyväisiä. Mutta tekoihin, jotka tapahtuvat koulun aikuisten silmien ulottumattomissa, oli hankalampia puuttua.

...kyllähän tää tämmöinen ulossulkeminen ja ennen kaikkea tyttöjen välinen, on se kaikkein vaikein tarttua ja puuttua mutta myös se kaikkein jotenkin niinku haavoittavin... (v6)

Puuttumisen keinoina vanhemmat kuvasivat, sen perusteella mitä tiesivät, muun muassa lasten väliset keskustelut koulupäivän aikana. Ne, joiden lapsi oli ollut selvittelytilanteessa, kokivat sen hyvin kielteiseksi. Kokemukset korostivat epäoikeudenmukaisuutta. Tilanteet olivat olleet lapsille ahdistavia ja he olivat kokeneet tullessaan pakotetuiksi kohtaamaan kiusaaja selvittelytilanteessa. Vanhemmat kertoivat lapsensa olleen selvittelytilanteessa altavastajana, joskus jopa useampaa kiusaajaksi kokemaansa vastaan. Vanhemmalle näistä keskusteluista toimitettiin lähtökohtaisesti vain tieto. Yhdessäkään vanhemman kertomuksessa selvittelytilanne ei ollut saanut kiusaamista loppumaan. Muina puuttumisen keinoina kuvattiin esimerkiksi erilaisia koko luokkaryhmän ryhmäyttäviä oppitunteja sekä kuraattorin toteuttamia pienryhmä työskentelyitä. Kuraattorin rooli koettiin lähtökohtaisesti kaikissa sen maininneiden vanhempien kuvauksissa myönteisenä ja kuraattorin yksilötyöstä olleen apua osalle. Osa kertoi kuitenkin tapaamisten olleen harvoin. Osa vanhemmista kertoi lapsen kieltäytyneen työskentelystä, sillä ei luottanut enää kenenkään aikuisen voivan auttaa. Yksi vanhempi kertoi olleensa koulun puuttumiseen tyytyväinen, mutta sen vaatineen vanhemmalta ponnekkua ja aktiivisuutta koulun suuntaan.

Kahdessa tapauksessa oli hyödynnetty koulun ulkopuolisen toimijan apua tilanteen selvittämisessä. Näissä tilanteen selvittäminen oli rikosilmoituksen johdosta siirretty poliisin Ankkuri-toimintaan, joka oli osaltaan puhuttanut väkivaltatilanteen osapuolet erikseen. Toinen vanhemmista kertoi oman lapsen saaneen apua ja tukea Ankkuri-toiminnasta. Toinen kertoi sen olleen ensimmäinen konkreettinen toimenpide, joka kotiin päin näyttäytyi.

Kaikki vanhemmat kuvasivat yritykset selvittää tilanteita muiden vanhempien kanssa lähtökohtaisesti epäonnistuneina. Vanhempien väliseen keskusteluun oli pyritty itsenäisesti, sillä yksikään vanhempi ei ole saanut siihen tukea koululta. Vanhempien yhteiskeskusteluista oli koulujen toimesta kieltäydytty. Kieltäytymistä oli perusteltu sillä, ettei se ole koulun tehtävä. Vanhemmat kertoivat, kuinka kokivat muiden vanhempien joko vähättelevän heidän

kokemustaan tai kieltävän tilanteen tai tapahtuneen kokonaan. Lasten väliset tapahtumat ovat rikkoneet useiden vanhempien vuosikausia kestäneitä tuttavuuksia, jopa ystävyysuhteita.

Useampi vanhempi korosti kertomuksissaan aikuisten vastuuta. Yksi vanhempi totesi odottavansa, että koulu tekee oman osuutensa ja tehtävänsä. Vanhemmilla oli myös osin erilaisia kokemuksia, osalla vain kielteisiä ja osalla myös positiivisia. Useampi vanhempi toi esiin näkökulman tahtotilasta puuttua ja selvittää. Kertomuksissa korostui opettajien rooli. Kertomuksissa vaihtelivat kuvaukset välinpitämättömyydestä toimekkuuteen. ”Onhan sillä iso merkitys, että minkälainen se opettaja tai ohjaaja siinä ryhmässä on ja kiinnostaako sitä vai ei”, totesi vanhempi (v6). Siinä missä yksi opettaja antoi silmiensä edessä tapahtua kiusaamista siihen puuttumatta, toinen tarttui tapahtumiin aina. Yksi vanhempi totesikin, että ”kun on tahtotila niin on keinoja” (v3).

7.4 Lapsen kokeman kiusaamisen seuraukset vanhemmalle

Kaikkien vanhempien kertomuksissa korostui lapsen kokeman kiusaamisen kokonaisvaltaisuus, sen heijasteet vanhempaan itseensä, sisaruksiin ja koko perheen hyvinvointiin. Vanhemmat kertoivat, kuinka arki oli hyvin kuluttavaa ja pyöri vahvasti lapsen kiusaamisen ympärillä. Lapsi joko reagoi itse voimakkaasti, jopa käyttäytyen aggressiivisesti kotona tai vanhempi oli päivät huolissaan, onko lapsi turvassa koulussa. Vanhempi sai olla päivittäin valppaana, odottaen milloin koulusta ilmoitetaan taas uudesta tapahtumasta. Osa vanhemmista kuvasi, kuinka kiusaamisen ollessa pahimmillaan elämä oli yhtä taistelua ja selviytymistä. Yksi vanhempi kertoi, kuinka tuntui, että ilottomuus katosi koko perheestä.

Kaikki vanhemmat kuvasivat tunteneensa olonsa hyvin kuormittuneeksi. Osalla oli samanaikaisesti myös muita omaan elämään kohdistuvia muutoksia tai elämää muutoin kuormittavia seikkoja, ja kaikki tuntui kasaantuvan. Tunnekuvaukset olivat voimakkaita. Niissä korostui vihan ja ärtymyksen tunteet, pelko ja pettymys sekä avuttomuuden tunne. Viha kohdistui niin toisia perheitä

kuin koulua kohtaan. Osin viha yhdistyi myös omaan avuttomuuden tunteeseen, kun ei itse pystynyt täysin lastaan auttamaan.

Vanhempien kertomuksissa esiintyi toistuvia mainintoja omasta jaksamisesta ja sen heikkoudesta. Vanhemmat kertoivat kokeneensa voimakasta stressiä. Osa kertoi kärsineensä unettomuudesta. Henkinen kuormittuneisuus aikaansai monelle itkuisuutta ja alakuloa, kaksi vanhempaa mainitsi suoraan masentuneisuuden. Useampi vanhempi kuvasi myös fyysisiä oireita, kuten päänsärkyä, vatsa- tai selkäkipua. Kuten alla oleva vanhemman kuvaus osoittaa, tunnekokemus oli kokonaisvaltainen ja ahdistus niin suuri, että tuntui siltä kuin menettäisi järkensä.

...mä ajattelin, että lähtee järki päästä, että mä olen niin ahdistunut ja mä voin niin pahoin, että pää hajoaa siis kirjaimellisesti... (v2)

Osa vanhemmista kuvasi kokeneensa voimakasta halua kostaa lapsensa kokema. Turhautuneisuus ja keinottomuus näyttäytyivät vihana. Vihana myös omaa lasta kohtaan. Yksi vanhempi kuvasi rohkean avoimesti, kuinka koki ajoittain oman käytöksensä omaa lasta kohtaan ollen erittäin huonoa. Vanhempi kuvasi, kuinka koki jopa vihaa lasta kohtaan ja tunnisti olleensa epäoikeudenmukainen. Vanhempi kertoi pohtineensa, mikä lapsessa itsessä on vikana, kun hän joutuu kiusaamista kokemaan. Toisaalta, heti kun jotain oli lapselle tapahtunut, oli vanhempi ollut leijonan lailla taistelemassa tämän puolesta.

Kuvio 5. Aineistosta nousseet vanhempien sanoitukset tunteista ja seurauksista lapsen kiusaamiseen liittyen

Yllä olevaan Kuvioon 5 on koottuna vanhempien kertomuksissa toistuneet tunneilmaisut. Toistuvuus ilmaisuissa on osoitettu tummennetun sekä suurennetun kirjasinkoon myötä, mitä useammin mainittu tunne, sen suurempi on tunnesanan koko. Yleisimpinä tunteina vanhemmat kuvasivat kuormittuneisuutta, voimavarattomuutta, keinottomuutta ja ahdistuneisuutta.

Kaksi vanhempaa kuudesta kertoi omasta, traumaattisesta kiusaamiskokemuksesta lapsuudestaan. Molemmat kokivat, kuinka omat kokemukset palasivat voimakkaana mieleen lapsen kokeman äärellä. ”Se on satuttanut mua ihan hirveästi ja on niin voimakkaina tullut ne omat kokemukset, niin pahasti mieleen” (v4), kertoi toinen vanhempi. Molemmat pohtivat, kuinka oma kokemus vaikuttaa omiin tunnereaktioihin, mutta myös siihen, kuinka toimii. Oman kokemuksen, sen käsittelyn ja osin aiemman toipumisen kautta on kertynyt tietynlaisia selviytymis- ja käsittelymekanismeja, joita toinen vanhempi kertoi pyrkivänsä siirtämään myös lapselleen. Toinen vanhempi kertoi, kuinka oli ollut lapsen kouluvuosien alusta lähtien hyvin avoin koulun suuntaan hänen omista kokemuksistaan, samalla määrätietoisesti tehden selväksi, ettei kiusaamista hyväksy. Kiusaamista itse kokeneet, tai siitä tässä yhteydessä kertoneet

vanhemmat toistivat ajatusta tunteesta, että historia toistaa itseään. Vanhempien kuvauksissa korostui pelon tunne, sillä tietävät, omakohtaisesti. Pelon tunnetta lisäsi kokemus omasta avuttomuudesta tilanteen äärellä.

Kaikki vanhemmat kuvasivat ajatuksiaan siitä, kuinka kiusaaminen vaikuttaa lapseen. Yksi vanhempi kuvasi olleensa henkisesti kuormittunut ja peloissaan siitä, että ”lapsen luonne muuttuu, koska kiusatun luonne kyllä muuttuu” (v4). Voimakasta surua aiheutti myös useammalle vanhemmalle lapsen kokema yksinäisyys. Useampi vanhempi kertoi paikkaavansa lapselle kavereiden puutetta tekemällä lapsen kanssa paljon asioita, myös oman jaksamisen kustannuksella.

Osa vanhemmista kertoi vaikutuksista sosiaalisen ympäristön ja pienen kyläyhteisön näkökulmasta. Yhden vanhemman kertomuksessa nousi esiin tilanteita, joissa koko kylä kiusasi, niin lasta kuin vanhempia. Lapselle huudeltiin kadulla aikuisten toimesta, haukuttiin ja syytettiin joskus vain paikalla olemisesta. Vanhempi kertoi, kuinka heiltä vanhemmilta vaaditaan todella paljon kulkea selkä suorassa, kun tietää heihin kohdistuvien katseiden merkitsevän tuomitsemista ”tuo ei saa lastansa kuriin”. Vanhempi totesikin, että kun pienellä paikkakunnalla koko kylä kiusaa, siitä on todella vaikea päästä eteenpäin.

Kukaan vanhemmista ei kertonut kokeneensa merkittäviä taloudellisia seurauksia lapsen kiusaamisen vuoksi. Kustannuksia oli kyllä syntynyt kaikilla, mutta kaikki vanhemmat sanoittivat sen kuuluvan elämään ja lapsen asioiden hoitoon. Yksikään perhe ei ollut joutunut muuttamaan kiusaamisen vuoksi. Ylimääräisiä kustannuksia aiheutti muun muassa omakustanteiset bussiliput toiseen kouluun, uudet harrastusvälineet, toistuva asioiden tekeminen lapsen kanssa sekä toisaalta lääkitys ja terapiakulut. Kustannuksia toi myös se, että lapsella piti olla uusimmat vaatteet, samanlaiset kuin muilla jottei erotu joukosta. Toisaalta taloudellisesti vauraammat kokivat, että lapsi ei halunnut sen vuoksi erottua, joten mitään uutta ja kallista ei saanut olla. Useampi vanhempi pohti kustannuksia enemmän yhteiskunnan tasolla. Vanhemmat kuvasivat lisääntyneitä lääkärikäyntejä, sekä peruspalveluiden runsasta käyttöä. Yksi vanhemmista kertoi olleensa itse sairauslomalla työuupumuksen vuoksi ja

sairasloman sekä oman toipumisen pitkittyneen, kun voimavarat siirtyivät lapsen eteen taisteluun.

...oma pitkittynyt tilanne on myös yhteiskunnallisesti merkittävä seuraus... että miten niihin lasten tilanteisiin puututaan ja miten niitä hoidetaan, että ne heijastevaikutteet on sinne vanhempiin ja vanhempien jaksamiseen ja työssäkäyntiin... (v2)

Alla oleva vanhemman kuvaus osittaa, kuinka toisaalta helpottunut tunne tuli, kun sai kokea lapsensa olevan koulussa turvassa, kun luottamus kouluun palautui koulunvaihdon myötä. Vanhempi kertoi siitä alkaneen myös perheen toipuminen.

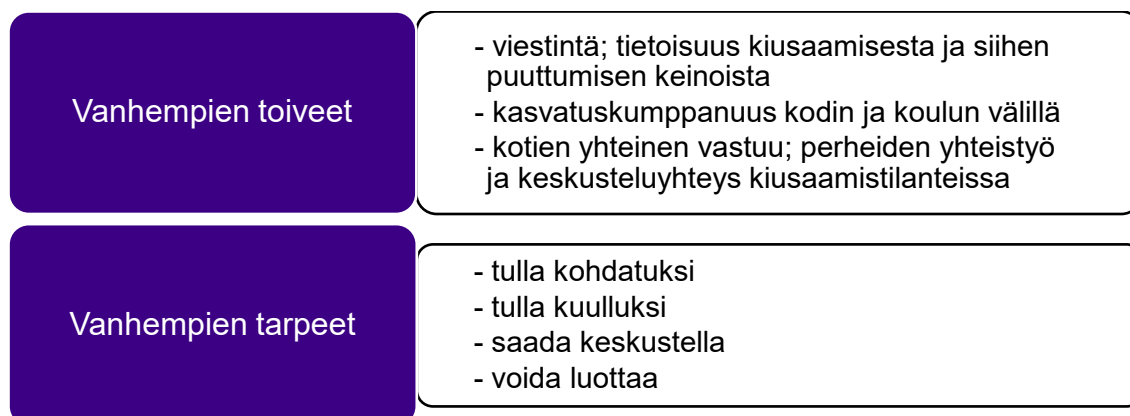
...ei tästä nyt itselle ehkä mitään pysyvää traumaa...ihmettelen, että rupesi itkettämään, kun kysyit ensimmäisen kysymyksen mutta ehkä tällä hetkellä on se kiitollisuus siitä, että se tilanne on nyt eri... (v6)

7.5 Vanhempien toiveet ja mistä he kokivat olleen apua

Kaikkien vanhempien toiveissa korostui kuulluksi tulemisen tarve. Useamman vanhemman kertomuksessa nousi esiin kokemus siitä, ettei heidän kertomaansa otettu tosissaan tai sitä ei uskottu lainkaan. Yksi vanhempi sanoitti tätä toivetta toteamalla, että olisi toivonut kotiinpäin välittyvän tunne siitä, että koulussa edes yritetään selvittää ja puuttua.

Toiveissa korostui tarve kasvatuskumppanuudesta. Vanhemmat olisivat kaivanneet yhteistä keskustelua ja yhteistä suuntaa koulun kanssa puuttumisen äärellä. Myös muiden perheiden kanssa käytävät keskustelut koettiin jätetyksi huomiotta ja vastuu niistä jätettiin perheille. Useampi vanhempi kuvasi toivettaan perheiden osallistamisesta selvittämiseen, korostaen näin myös vanhempien vastuuta kasvatustehtävässään. Toiveissa korostui nimenomaan tämä muiden vanhempien kanssa keskusteluyhteyden puute. Viestintä koettiin heikoksi ja toiveena kuvattiin selkeää viestintää koulupäivän tapahtumista sekä toimenpiteistä. Yksi vanhempi kuvasi toivettaan toteamalla, että olisi odottanut koulun selkeästi tuomitsevan kiusaamisen ja että tilanteeseen olisi puututtu, sitä olisi seurattu ja viestitty kotiin matalalla kynnyksellä.

Kuviossa 6 on koottuna yhteen vanhempien kuvauksista esiin nousseet toiveet. Lisäksi kuvioon on koottu vanhempien tarpeita, jotka poimittu läpi haastattelukeskusteluiden esiinnousseista ilmauksista ja tiivistetty tarveilmaisuksi.

Kuvio 6. Haastatteluaineistosta esiinnousseet vanhempien toiveet ja tarpeet lapsen kiusaamistilanteessa

Vanhemmat kuvasivat toiveitaan myös lapsen kautta. Esiin nousi myös lapsen heikentynyt luottamus aikuisiin, kun kiusaamiseen suhtautuminen oli ollut vähättelevää. Yksi vanhempi kertoi toivoneensa, että koulun puuttuminen ja toimenpiteet olisivat olleet systemaattisempia ja pitkäjänteisempiä. Esimerkiksi kun jonkin toimenpiteen nähdään tuovan helpotusta ja rauhaa, ei sitä tulisi purkaa heti hyvän hetken tullen. Ennen kaikkea vanhempien toiveet kulminoituivat lapsen kokemuksen huomioimiseen. Kuten yksi vanhempi kuvasi, hän olisi toivonut, että joku koulussa olisi huomannut lapsen, että hän on viikko- ja kuukausitasolla aina yksinään (v6).

Vanhemmat kertoivat yhteneväisesti saaneensa tukea omalta perheeltä, ystäviltaan ja omilta vanhemmiltaan. Useammalla se oli ainoa tuki ja apu, jota ovat saaneet. Useampi haastateltu äiti pohti huoltaan oman puolison saamasta tuesta ja mahdollisuuksista purkaa tuntojaan. Esiin nousi ajatuksia siitä, kuinka naiset pystyvät kyllä puhumaan, mutta miehet jäävät usein yksin, kun

keskustelukulttuuri miehillä on kenties erilainen kuin naisilla keskenään. Äidit kuvasivatkin puolisoitensa selvästi keskittäneen oman ajatustensa ja tunteiden käsittelyn esimerkiksi lisääntyneeseen liikuntaan. Haastatelluista vanhemmista ainoa isä toisaalta totesi tarvitsevänsä sitä, että pystyy keskustella ja pallotella jonkun kanssa ajatuksiaan ja kertoi sitä myös saaneensa.

Useampi vanhempi kertoi hyödyntäneensä työterveyden- ja työpsykologin keskusteluapua ja siitä olleen tukea itselleen. Kolme kuudesta vanhemmasta kertoi myös vertaistuen olleen merkittävässä roolissa. Samaa kokeneiden vanhempien kanssa keskustelut koettiin myös helpotuksena, helpotuksena huomata, ettei ole asian kanssa yksin ja että oli mahdollisuus saada vinkkejä. Yksi vanhempi kuitenkin koki vertaiskeskustelut myös raskaina ja tunteneensa, kuinka oman tarinan kertominen aikaansai muissa vain kauhistelua. Vanhempi totesikin, että joskus olisi mukava puhua jollekin, joka ei ahdistu kuulemastaan. Kuuntelisi, eikä neuvoisi. Ihan vaan kuuntelisi.

Useampi kertoi saaneensa lopulta tukea myös koululta. Edellytyksenä tähän oli ollut yhteisen ymmärryksen löytäminen lapsen tilanteen äärellä. Yksi vanhempi kuvasi, että kyllä koulu on puuttanut ja hoitanut, kun on saanut tietää. Koulun antamassa tuessa korostui niin opettajan kuin rehtorin tapa kohdata ja keskustella vanhemman kanssa aidosti kuullen ja tosissaan ottaen.

Vanhempien kuvaukset saamastaan tuesta sekä omista toiveista ja tarpeista osoittavat, kuinka kiusaamistilanteissa ympärille tarvitaan laaja verkosto niin ammattilaisia kuin ystäviä tai perheenjäseniä tukemaan vanhempaa sekä koko perhettä.

8 TUTKIMUSEETTISET NÄKÖKULMAT JA LUOTETTAVUUS

8.1 Tutkimusetiikka sensitiivisen teeman tutkimuksessa

Tutkittaessa ihmisen kokemuksia kriisin aiheuttaneista teemoista, kuten lapsen kohdistunut kiusaaminen, on noudatettava erityistä sensitiivisyyttä. Tutkimusetikkaa on noudatettava ja kohtaaminen aineistonkeruussa on oltava harkittua. Kun tutkimus kohdistuu ihmiseen, on tutkimuksen peruslähtökohtana myös tutkittavan luottamus tutkijaan. Eettisenä periaatteena pidetään tietoon perustuvaa suostumusta osallistua tutkimukseen. Tutkimuksen tavoitteet ja haastatteluaineiston käyttötarkoitus on kuvattu tutkimukseen osallistuvalla huolellisesti. Kuvasin ennakkotiedotteessa, kutsussa osallistua tutkimukseen, myös oman sidonnaisuuteni, asiantuntijuuteni tutkittavaan aiheeseen. Olen työskennellyt aiheen parissa vuosia ja tämän opinnäytetutkimuksen työelämäyhteistyökumppani on tämänhetkinen työnantajani, kuten tutkimuksen toteutusta koskevassa luvussa on ennakkokäsityksen ja esiyymmärryksen osana kerrottuna. Koen tämän sidonnaisuuteni vahvistaneen myös kutsuun vastanneiden luottamusta minuun kyseisen tematiikan tutkijana. Kaikille haastatteluun osallistuville on toimitettu ennakkoon kirjallinen lomake suostumuksesta osallistua tutkimukseen. Kirjaus piti sisällään myös oikeuden peruuttaa suostumus. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 8.)

Haastattelututkimukseen osallistuvien henkilötietoja on käsitelty läpi prosessin vastuullisuus ja lainmukaisuus huomioiden. Tutkijana en luonut rekisteriä henkilötiedoista ja tuhoan henkilötietoaineiston heti sen ollessa tarpeeton. Osallistuvien henkilötiedoista minulle kertyi nimi, sähköpostiosoite sekä puhelinnumero ennakkokeskustelua varten. Sen ajan, kun henkilötietojen hallinta, esimerkiksi yhteystietojen muodossa oli välttämätöntä, säilytin tutkijana niitä asianmukaisesti. Tarvittavat tiedot tallennettiin yksityiseen tiedostoon, työelämäyhteistyökumppanin hallinnoimaan verkkosijaintiin. Tiedostoon on ollut pääsy vain minulla tutkijana. Samaan sijaintiin tallennettiin haastattelujen ääninauhatallenteet sekä näiden aukikirjaukset, litteroinnit. Haastateltaville on

kerrottu nämä tietosuojaan liittyvät asiat ennakkokeskustelussa sekä ennen haastattelun alkua.

Haastattelutilanteiden aluksi haastateltaville on kerrottu tutkimuksen periaatteet sekä arvio tietojen säilytyksen tarpeellisuudesta kevätlukukauden 2025 loppuun saakka. Aineiston analyysin, tutkimuksen kirjoittamisen ja julkaisun vaiheissa osallistuneiden yksityisyyden suoja on huomioitu asianmukaisella tavalla. Aineistokuvauksen yhteydessä käytettävissä suorissa lainauksissa ei käytetä tunnistettavia tietoja. Tutkijana en kuitenkaan ole voinut luvata täyttä tunnistamattomuutta, sillä voi olla mahdollista, että esimerkiksi joku perheen hyvin tunteva läheinen voi tapauksen tunnistaa lukemastaan. Pysin tutkijana kuitenkin siihen, ettei tämänlaista tilannetta synny, tämä on huomioitu riskitekijänä erityisesti suorien lainausten käytössä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 12–13.) Haastateltavilla on ollut oikeus lukea sekä hyväksyä aineiston käsittelyvaiheessa esiin nostamani suorat lainaukset. Tutkimukseen osallistuneille on ilmoitettu tutkimuksen valmistumisen ajankohta sekä tarkennettu päivämäärän, jolloin kaikki kertynyt aineisto tuhoetaan asianmukaisesti.

8.2 Tutkimuksen ja tulosten eettisyys sekä luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin kuuluu kolme elementtiä, uskottavuus, luotettavuus sekä eettisyys. Tutkijan on kyettävä perustelemaan oma ammattitaitonsa, tutkimusvalintansa ja kuvaamaan läpinäkyvästi koko prosessin kulku. Eettisyys nojaa vahvasti myös periaatteeseen, ettei tutkimuksella aiheuteta haittaa siihen osallistuvalla, etenkin kun tutkimukseni aiheena on herkkä ihmisen elämään kohdistuva teema. (Puusa & Juuti, 2020, s. 167.)

Olen vuosia työskennellyt kiusaamis- ja kouluväkivaltailmiön parissa ja kokemus on osaltaan luomassa taustaa myös tutkimukseni kohdennukselle ja sitä kohtaan olevalle mielenkiinnostukseni. Olen työni kautta nähnyt, kuinka vanhempien kohtaaminen ja heidän huomioimisensa osana lapsen kokeman kiusaamisen

hoitoa, on usein jäänyt vaille asianmukaista merkitystä. Olen nähnyt kiusaamisen aiheuttamia seurauksia, niin lapselle kuin vanhemmalle. Omaa ymmärrystäni muovaa siis työni ja kokemukseni sen ääreltä. Tutkijana tunnistan tämän oman esiymmärrykseni vaikutukset tutkimukselle. Aiempi ymmärrykseni ja työn äärellä havaitut haasteet ovat osaltaan vaikuttaneet motivaatiooni tarkastella aihetta aidosti vanhemman kokemusten kautta sekä vaikuttaneet tutkimuskysymysten aseteluun.

Kutsussa osallistua haastatteluun pyydettiin peruskouluikäisen vanhempaa, jonka lapsi on kokenut kiusaamista tai kouluväkivaltaa, vastaamaan tutkimuskutsuun, mikäli vanhempi on halukas kertomaan kokemuksistaan tutkimustarkoitukseen. Vaikka kutsussa ei erikseen rajattu kohderyhmää muutoin kuin perusopetusikäisten lasten vanhempiin, vastasi kutsuun vanhempia, joiden lapsi oli kokenut pitkittyntä kiusaamista ja joilla oli lähtökohtaisesti kielteisiä kokemuksia koulun puuttumisesta sekä kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. On todettava, että tutkimuskutsuun vastanneiden joukko, vain pitkittyntä kiusaamista kokeneiden vanhempia ja pääosin kielteisiä kokemuksia kiusaamiseen puuttumisesta, oli tässä yhteydessä itselle osin yllättävää.

Laadullisen ja fenomenologiaan nojaavan tutkimuksen kentällä luotettavuus, eli validiteetti syntyy erityisesti kaikkia tutkimuksen vaiheita läpileikkaavasta avoimuudesta. Tutkittaessa ihmisen kokemusta ja ottaen huomioon tutkijan oma sidonnaisuus, on kenties mahdotonta saavuttaa samanlaisia tuloksia toistamiseen. Tulokset syntyvät ajassa ja merkityskokonaisuudessa, kun se tekohetkellä koetaan. Reliaabelius, eli tutkimuksen johdonmukaisuus laadullisessa tutkimuksessa nojaakin enemmän uskottavuuteen, kuin toistettavuuteen. (Puusa & Juuti, 2020, s. 171–173.) Tutkimuksen uskottavuutta tukee haastatteluun osallistuvien ja tutkijan välisen vuorovaikutuksen mutkattomuus haastattelutilanteessa. Keskustelu toteutettiin verkkomuotoisesti Teams-tapaamisena ja tutkijana koin, ettei verkkovälitteisyys estänyt kohtaamista. Keskustelun aikana oli esimerkiksi mahdollista havainnoida haastateltavan reaktioita. Laajasti yhteiskunnan eri sektoreilla tapahtunut siirtymä verkkovälitteisiin tapaamisiin ja kokouksiin, muun muassa korona pandemian aiheuttaman etätöiden yleistymisen myötä, on luonut uudenlaisia ketteriä tapoja

vuorovaikutteisille kohtaamisille. Esimerkiksi tutkimusten toteuttaminen on mahdollista myös verkkoympäristössä. Haastattelutilanteeseen valmistauduin huomioimalla keskustelun mahdollisesti herättävät tunnereaktiot, jotka otin vastaan omaa ammatillisuuttani hyödyntäen. Minulla on hyvät ammatilliset verkostot, joka mahdollistivat tarvittaessa vanhemman jatko-ohjauksen palveluiden piiriin. Osaa haastatteluun osallistuneista olen jälkikäteen itse tukenut konsultoiden.

Kuten aiemmin on kuvattu, yksi tulosten luotettavuutta arvioitaessa huomioon otettava ja tarkasteltava seikka on uskottavuus (Puusa & Juuti, 2020). Laadullinen tutkimus ei aseta määreitä haastateltavien määrälle. Tutkimukseen osallistui kohtuullinen määrä haastateltavia ja aineistoa syntyi sen myötä hyvin analysoitavaksi. Tutkimuksen tulosten luotettavuutta arvioitaessa on kuitenkin huomioitava, että tutkimuskutsuun vastanneiden kertomuksissa oli vahvaa toistuvuutta. Kokemukset olivat hyvin yhteneväisiä, joka osaltaan vaikutti tulosten raportoitavaan laajuuteen. Tämä vaikuttaa suoraan myös koko raportin laajuuteen.

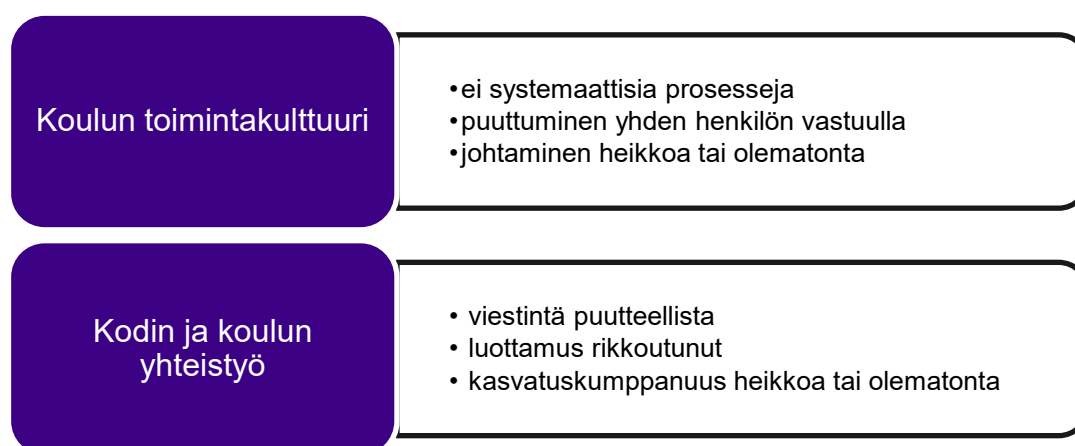
Vaikka otanta oli yhdenmukainen, tukee tulosten luotettavuutta ja uskottavuutta niiden vertautuminen aiempiin tutkimuksiin tai tieteellisiin artikkeleihin (esim. Harcourt ym., 2014, Hale ym., 2017, Niska, 2024). Tämä yhtenäinen vastaajien joukko toisaalta osaltaan myös rajasi aineiston tulosten näkökulmaa kriittiseksi. On huomioitava tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmaa arvioitaessa, että mikäli tutkimuskutsuun olisi vastannut myös vanhempia, joilla kokemukset esimerkiksi kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä tai koulun kiusaamiseen puuttumisen keinoista lapsen kiusaamistilanteen ääreltä olisi myönteisempiä, olisi tutkimuksen tulokset eri näköisiä.

Luotettavuuden ja uskottavuuden varmistamiseksi olen toiminut hyvää tutkimustapaa ja eettisyyttä noudattaen, kuvaten, perustellen ja reflektoiden toimintaani läpi tutkimusprosessin.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Kiusaamiseen puuttumisen esteet

Haastatteluaineiston perusteella näyttää siltä, että ongelmat kiusaamiseen puuttumisessa liittyvät koulun toimintakulttuuriin ja kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Kaikki haastatellut vanhemmat nostivat esiin näihin liittyviä epäkohtia, jotka heidän näkökulmastaan aiheuttivat osaltaan kiusaamisen pitkittymisen sekä luottamuksen rikkoutumisen eri toimijoiden välille. Alla olevaan Kuvioon 7 on koottu näitä kodin ja koulun yhteistyöhön sekä koulun toimintakulttuuriin liittyviä, kiusaamiseen puuttumista estäviä tai haastavia seikkoja.

Kuvio 7. Haasteet kiusaamiseen puuttumisessa

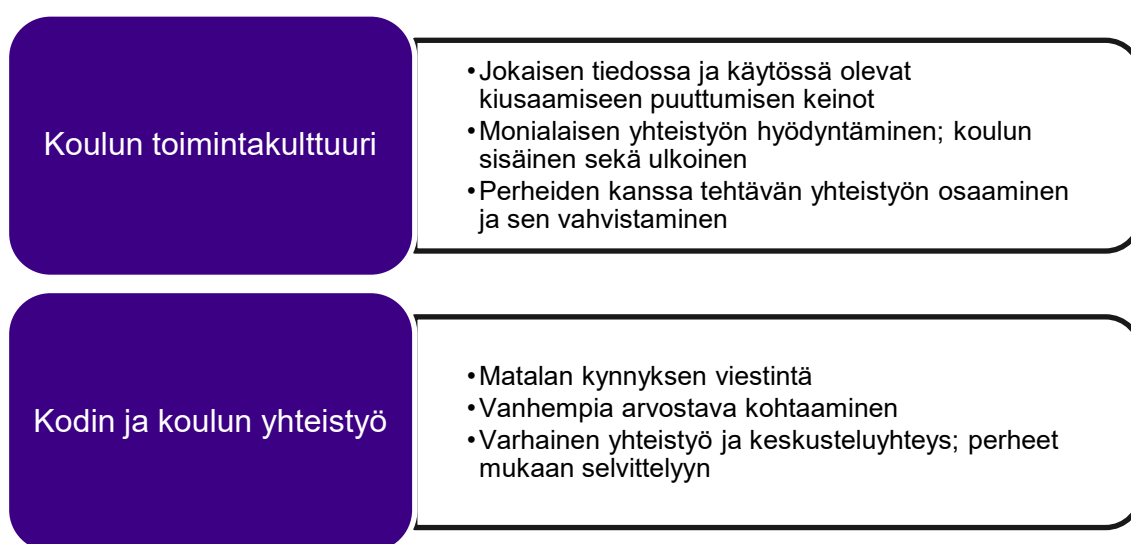
Koulun toimintakulttuurin haasteet liittyvät siihen, ettei kouluilla ollut selkeitä ja systemaattisia puuttumisen prosesseja, tai ainakaan ne eivät olleet perheiden tiedossa. Vaikka opetuksen järjestäjällä on velvollisuus puuttua kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan koulussa sekä toteuttaa kasvatuskumppanuutta perheiden kanssa, ei esimerkiksi puuttumisen tavat ole olleet selkeästi viestittyjä. Haastatelluista vanhemmista vain kaksi osasi nimetä selkeitä toimenpiteitä oman lapsensa kiusaamiseen puuttumiseen liittyen. Puuttumisen toimenpiteet

vaikuttivat perheiden suuntaan olevan hetkellisiä eivätkä kovin suunnitelmallisia. Vanhempien kokemukset korostivat, että vastuu kiusaamiseen puuttumisesta jäi yksin yhdelle koulun ammattilaiselle, usein opettajalle. Vanhemmat kuvasivat toisaalta opettajan välinpitämättömyyttä mutta myös opettajan jäämistä yksin pyrkiessään hoitaa haastavaa kiusaamistilannetta. Haastatelluista vanhemmista yksikään ei kertonut, että oman lapsensa tilannetta olisi käsitelty koulun moniammatillisen tiimin keinoin. Tämä tulos oli yllättävä, sillä oppilashuollon tuki ja koulujen puuttumisen prosessit usein pitävät sisällään monialaisen tiimin käsittelyn (esim. Laitinen ym., 2020).

Kaikki haastatellut vanhemmat kuvasivat kodin ja koulun yhteistyötä olemattomaksi. Vanhemmat kuvasivat toiveitaan keskusteluyhteydestä, josta oli toistuvasti koulun toimesta kieltäydytty. Tämä vahvistaa myös aiempaa työni kautta syntynyttä ymmärrystä siitä, kuinka merkittävässä roolissa kiusaamiseen puuttumisessa on kodin ja koulu välinen yhteistyö. Samanlaisia tutkimustuloksia siitä, kuinka vanhemmat kokevat, ettei koulu kommunikoi riittävästi tai ettei luottamusta kouluun ole, on löydetävissä myös kansainvälisistä tutkimuksista (esim. Hale ym., 2017, s. 2011). Vanhempien kokemukset keskusteluyhteydestä liittyen kiusaamiseen ovat pääasiassa negatiivisia ja vanhemmat kertovat, etteivät usein ole olleet edes tietoisia lapsensa joutuneen kiusatuksi. Heikko luottamus kouluun ja koulun vähättelevä suhtautuminen ajaa usein niin lapset kuin vanhemmat tilanteeseen, jossa kiusaamisesta ei enää kerrota koulun aikuisille. (myös Woodgate ym., 2020, s. 536–537.) Aiempi kokemukseni K-0 työn ääreltä on osoittanut, kuinka pitkittyneeseen kiusaamiseen liittyy usein kodin ja koulun välille syntynyt konflikti. Ja syynä siihen on lähes aina luottamuksen rikkoutuminen.

Kiusaamista vähentävien menetelmien tutkimuksessa on todettu, kuinka tehokkaimpia ja vaikuttavimpia ovat sellaiset ohjelmat, joissa muun muassa täyttyy seuraavat osa-alueet: ohjelma on käytössä koko koulussa, se pitää sisällään kouluhenkilökunnan kesken yhteisesti sopimat tavat toimia kiusaamistilanteissa, se pitää sisällään vanhempien informoinnin sekä kiusatun lapsen kanssa työskentelyn, vertaisten välillisen mukaan ottamisen ja ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa tehtävän yhteistyön. (Salmivalli 2024, s.

202.) Kaikki kansalliset ja kansainväliset tutkimukset aiheesta korostavat puuttumisen interventioiden äärellä vanhempien merkitystä. Mikä estää sen käytännössä? Ajattelen, että osaltaan estävänä tekijänä on myös rakenteelliset haasteet. Opettajilla ei ole aikaa syvälliseen vanhempien kohtaamiseen, saati aina osaamista hankalien asioiden puheeksi ottoon heidän kanssaan. Liian usein olen kuullut sanottavan, ettei vanhemmalle voi soittaa puhelua keskustellakseen lapsen asioista, sillä käytössä ei ole puhelinta. Ja näin Wilma-viestittelyä, jossa viesti on usein tulkinnanvaraista, jatketaan loputtomiin. Haastatteleman vanhemmat nostivat esiin myös kiusaamiseen puuttumisen jäävän usein yksittäisen opettajan vastuulle. Olen työssäni nähnyt myös sen vastuun alle uupuneita opettajia ja valitettavan heikkoa johtamista sen taakan äärellä. Kiusaamiseen puuttumisen tulisi olla kaikkien aikuisten jaettu vastuu.

Kuvio 8. Kiusaamiseen puuttumista tukevia tekijöitä

Kuvioon 8 on koottuna vanhempien kuvauksista johdettuja näkökulmia, jotka tukisivat kiusaamiseen puuttumista ja sen äärellä tehtävää yhteistyötä. Viestinnän merkitys korostuu haastavissa tilanteissa, kriiseissä, jota kiusaaminen ja kouluväkivalta todellisuudessa ovat. Kokemukseni mukaan koulujen ammattilaiset tekevät parhaansa, koulut toteuttavat kasvatus- ja opetustehtävänsä vahvistaen lasten kaveritaitoja, valmiuksia elämään ja antavat lapsille laadukasta opetusta. Kiusaamistilanteisiin puututaan ja niitä

pyritään ratkomaan. Siitä huolimatta osa siitä jää huomiotta tai siinä epäonnistutaan. Luottamusta kiusaamiseen puuttumiseen vahvistaisi selkeästi kirjatut, ennen kaikkea myös julkisesti niin lapsille kuin huoltajille viestityt koulun puuttumisen mallit. Miten koulu puuttuu tilanteisiin ja mitä toimenpiteitä koulu kiusaamisen ilmetessä toteuttaa. Läpinäkyvyys kaikessa toiminnassa vahvistaisi luottamusta.

Tärkeää kiusaamiseen puuttumisessa on myös vanhempien keskinäisen yhteistyön merkitys. Haastatellut vanhemmat kuvasivat, kuinka olisivat toivoneet muiden vanhempien tapaamista ja keskustelua, mutta sitä ei koulun toimesta tuettu. Myös K-0-työskentelyissä korostuu vanhempien kohtaamattomuus. Usein syynä voidaan nähdä olevan pelko siitä, että vanhempien yhteinen kohtaaminen vain pahentaisi tilannetta. Aina yhteistyö niin kodin ja koulun, kuin perheiden välinen yhteistyö haastavissa tilanteissa ei tietenkään ole itsestään selvää tai helppoa. Huolen ilmaisun äärellä dialogisen lähestymistavan merkityksellisyys korostuu. Asioiden puheeksi ottoa usein estää pelko siitä, että jos puutun ja toinen ei pidä siitä, aiheutuu ikävyyksiä. Tarvitaan arvostavaa kohtaamista ja ymmärrystä siitä, että emme voi tietää ja kokea asioita samalla tavalla kuin toinen. Tämä toisen ihmisen kunnioitus onkin dialogisen kohtaamisen peruslähtökohta. (Seikkula & Arnkil, 2015, s. 36, s. 40.)

9.2 Monialainen yhteistyö harvinaista

Vain kaksi kuudesta haastatellusta vanhemmasta kertoi puuttumisessa hyödynnetyn ulkopuolista toimijaa. Näissä molemmissa se oli poliisin Ankkuri-toiminta. Vanhemmat kokivat lapsensa saaneen apua Ankkuri-toiminnasta ja sen ollen ensimmäinen konkreettinen toimi, joka näyttäytyi kotiin päin. Se ei kuitenkaan lopettanut kiusaamista. Viranomaisten toimet kohdistuvat usein yksilöön kokonaistilanteen huomioimisen sijaan. Tilanteissa, joissa aiemmat puuttumisen keinot eivät ole onnistuneet on usein hyödyksi, että kokonaisuutta tarkastellaan tilanteesta ulkopuolella olevan ammattilaisen toimesta. Tämän tärkeimpiä tehtäviä on kohtaaminen ja pyrkimys dialogin palauttamiseen kaikkien osallisten kesken. Herkissä ja kuormittavissa tilanteissa siihen pääseminen on

usein hankalaa. Tämä vaatii aikaa, ja sitä tilanteen ulkopuolinen toimija voi ja sitä hänen tulee antaa. Onnistunut ja vaikuttava kiusaamistilanteiden selvittäminen edellyttää myös luottamusta. Usein se kuitenkin tilanteiden pitkittyessä rikkoutuu eri toimijoiden ja osapuolten välillä. Esimerkiksi osapuolten, perheiden luottamus kouluun, viranomaisiin sekä toisiinsa heikkenee kuormittavassa tilanteessa, kuten haastateltujen vanhempien kertomukset nostivat esiin. Kiusaamistilanteiden selvittelyssä on tärkeää koota tilanteen ja osallisten ympärille tarvittava verkosto ja tuki. Yhdessä verkostotoimijoiden kanssa kartoitetaan tarvittavat toimet ja niitä toteutetaan niin kokonaisuus kuin osalliset yksilöinä huomioiden. Ulkopuolisen tilannetta hoitavan toimijan rooli voi vaihdella kriisijohtamisesta aina seurantavaiheen kannatteluun saakka. (Saarholm & Turkka 2021, s. 100–107.)

Tämän opinnäytetyön tulokset osoittivat, ei verkostoituva työote ole osa koulujen toimintakulttuuria. Samaa osoittaa K-0 työn valtakunnallinen tilasto, jonka mukaan yli puolessa tapauksista oli tunnistettuna vaikuttavana tekijänä kouluilta puuttuneet yhteistyötahot tai verkostoyhteistyö. Tämän verkostollisen prosessin voisi ottaa haltuun kuka tahansa tilannetta selvittämässä oleva ammattilainen. On tunnistettava, ettei kukaan voi puuttua, selvittää ja hoitaa kiusaamista yksin. Ulkopuolisuuden ja selvittämisen puolueettomuuden näkökulma on syytä ottaa huomioon. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen yhteistyö, joka ylittää ammattikuntien rajat ja joka osallistaa perheen vahvana toimijana on koettu olevan tuloksekkaan selvittämisen edellytys (myös Salmivalli, 2024). Kiusaaminen on kompleksinen ilmiö, joka edellyttää monen tasoisia toimia niin yksilön, ryhmän kuin kouluyhteisön osalta. Monialaista verkostotyöllistä otetta hankaloittaa kuitenkin vastuiden määrittely, kun lainsäädännöllisestikin on epäselvää missä tilanteissa vastuu on kenenkin. Tiedonvaihtoon liittyvät esteet näyttävät kenties suurimpana haasteena yhteiselle työlle. Aina edes koulun sisällä toimivat ammattilaiset eivät ole tietoisia tapahtumista tai toimenpiteistä, kun tieto ei välity esimerkiksi opettajilta oppilashuoltoon. Tiedonkulun esteet voivat pahimmillaan johtaa siihen, ettei asian käsittely etene kenenkään toimesta. Kiusaamiseen puuttuminen on kaikkien tehtävä ja tätä yhteistä vastuuta ja sen äärellä työskentelyä tulisikin kehittää niin, että joku kantaa vastuun

selvittämisestä ja kokonaisuudesta niin kodin kuin eri ammattilaisten välillä. (Hästbacka 2018, s. 55–57.)

9.3 Vanhemman kokemat seuraukset näkyviksi

Lapseen kohdistuvan kiusaamisen aikaansaamat seuraukset vanhempaan ansaitsevat tulla nähdyksi. Se oli myös yksi tämän tutkimuksen tavoitteista. Vanhempien kokemukset ja heihin kohdistuneet vaikutukset ovat jääneet kiusaamisen tutkimuksessa vähälle huomiolle. Vähitellen vanhempien näkökulma alkaa voimistua myös kansallisella tutkimuskentällä. Eira Niska on tehnyt kiusaamisesta narratiivisen tutkimuksen, jonka aineisto koostui vanhempien kertomuksista. Tutkimus nosti esiin, kuinka vanhemmat uupuvat ja ovat epätoivoisia sekä kokevat voimakasta turhautumista ja vihaa. (Niska 2024, s. 46).

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat samaa. Kiusaaminen vaikuttaa koko perheeseen. Vanhemman kokemat tunteet ovat voimakkaita. Lapsen kokeman kiusaamisen äärellä vanhempi kokee neuvottomuutta ja arki muuttuu kuluttavaksi. Vanhempien kertomuksissa korostuu kuormittuneisuus ja koko aikainen taistelu lapsen vuoksi. Taistele-tilassa oleminen vaikuttaa vanhemman hyvinvointiin heikentävästi, aiheuttaen myös selviä fyysisiä oireita. Tulokset osoittavat kuinka vanhemman oma jaksaminen heikkenee ja se heijastuu myös perheen sisäiseen vuorovaikutukseen. Voimakkaat tunnekokemukset voivat kääntyä myös omaa lasta kohtaan negatiivisiksi. Vanhempi alkaa kyseenalaistamaan oman lapsensa ja jopa syyttämään häntä kiusatuksi joutumisesta.

Kiusaamiseen liittyvässä tutkimuksessa tulisi jatkossa vahvemmin tarkastella vanhempia myös kiusaamisen toissijaisina uhreina (Hale ym., 2017, s. 2000). Näin kenties yhteiskunnallinen sanointus kiusaamisen seurauksista laajenisi yhä enemmän myös vanhempia huomioivalle tasolle. Lisäksi kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteitä ja ennen kaikkea niiden kehittämistä voisi tukea laajempi ajattelu kiusaamisen rooleista, huomioiden myös vanhemmat uhreina.

Toinen mielenkiintoinen tutkimusnäkökulma olisi kiusaamisen ylisukupolvisuuden merkitys. Tätä opinnäytetyötä varten tehdyn aiempien tutkimusten tarkastelun yhteydessä havaitsin, että aiheesta on löydettävissä hyvin vähän kirjallisuutta. Kiusaamisen ylisukupolvisuuteen viitataan myös Cooperin ja Nickersonin (2012, s. 527) tutkimusartikkelissa. Siinä todetaan, kuinka vähäiselle tarkastelulle on jäänyt vanhempien rooli kiusaamistilanteessa, mikäli vanhemmalla itsellä on kokemuksia kiusatuksi tulemisesta tai kiusaajana olemisesta.

Kuvioon 9 on koottuna yhteenvetona tämän opinnäytetyön prosessin sekä tulosten myötä heränneitä näkökulmia ja kehittämideoita. Kehittämistyön tueksi nostan näkökulman ylisukupolvisen kiusaamisen merkityksestä ja sen laajemmasta tutkimustarpeesta. Ylisukupolvisuuden merkitys tulisi ottaa huomioon toimintamalleja kehitettäessä sekä vanhempien osallisuutta vahvistettaessa. Kiusaamisen aiheuttamat seuraukset aikaansaavat niin inhimillisiä kuin taloudellisia kustannuksia, joita ei tulisi sivuuttaa. Lisäksi kiusaamisen aiheuttamia seurauksia koko perheen vuorovaikutukselle tulisi huomioida entistä laajemmin.

Vanhemman ja koko perheen tuki kiusaamistilanteissa	Vanhempaan kohdistuvat seuraukset	Ylisukupolvisen kiusaamiskokemuksen merkitys
<ul style="list-style-type: none"> •Lapsen kiusaaminen aiheuttaa vanhemmassa voimakkaita tunteita, kuormituneisuutta ja neuvottomuutta •Vaikutukset koko perhen vuorovaikutukseen huomioitava entistä paremmin 	<ul style="list-style-type: none"> •Seuraukset hyvinvointiin ja fyysiseen terveyteen aiheuttavat niin inhimillisiä kuin taloudellisia kustannuksia •Vanhempi tulisi nähdä kiusaamisen toissijaisena uhrina 	<ul style="list-style-type: none"> •Vanhemman oma kiusaamiskokemus vahvistaa vanhemman kokemia seurauksia sekä lisää tuen tarvetta •Ylisukupolvista kiusaamiskokemusta tutkittu vähän •Laajempi aiheen tutkimus tukisi vanhempia huomioonottavien toimintamallien kehittämistä

Kuvio 9. Näkökulmia kehittämistyön tueksi

10 POHDINTA

10.1 Pitkittyneestä kiusaamisesta halutaan puhua

Tässä opinnäytetyön raportissa on noussut esiin kiusaamisen pitkittyneisyys. Tutkimuskutsussa ei ilmaistu rajausta kiusaamisen kokemukselle, ainoastaan ikäryhmään liittyvä kohdennus peruskouluikäisiin kiusaamista kokeneisiin. Kaikki kutsuun vastanneista vanhemmista kertoivat kiusaamisen pitkittyneisyydestä. Ajattelen, että yksi tekijä tämän tutkimuksen aineiston kohdentumisessa nimenomaan pitkittyneen kiusaamisen kokemusten äärelle on ollut vanhempien tarve saada kertoa nimenomaan siitä kokemuksesta.

Kiusaamisen määritelmässä ei sanoiteta sen kestoa. Tyypillisesti kiusaaminen kuitenkin on kestoltaan toistuvaa (esim. Olweus 2013), jolloin kuvaus pitkittyneeksi on relevanttia. Kokemus on kuitenkin ymmärrettävä subjektiiviseksi, jollekin kuukauden kestävä tilanne on pitkittynyt, toiselle taas pidempi ajanjakso. Tämän opinnäytetyöprosessin sekä aiemman työkokemukseni perusteella pitkittyneisyys vaikuttaa luonteelta sanoitukselta useamman kuukauden, jopa vuosien mittaisesta kiusaamisesta.

Herää kuitenkin kysymys, miksi kiusaaminen tai kouluväkivalta pääsee pitkittymään. Kokemukseni sekä tämän tutkimuksenkin myötä esiin nousseiden kiusaamiseen puuttumiseen liittyvien haasteiden mukaan, kiusaaminen pitkittyy, kun siihen ei puututa oikein tai riittävällä laajuudella. Systemaattisten prosessien puuttuminen, toimenpiteiden kertaluonteisuus yhdistettynä vähäiseen yhteistyöhön kotien kanssa ovat merkittäviä tekijöitä kiusaamiseen puuttumisen epäonnistumisessa. Salmivalli (2024, s. 27) toteaa myös, että kiusaamiseen puuttumista estää myös se, etteivät aikuiset tiedä kuinka puuttua ja kuinka puuttuminen kohdistuu usein yksittäisiin tilanteisiin kokonaisuuden sijaan. Pitkittymiseen vaikuttaa oleellisesti myös heikko luottamus siihen, että kiusaamiseen puututaan. Mitä pidempään kiusaamista on kestänyt, sen vähemmän siitä kerrotaan esimerkiksi koulun aikuisille.

10.2 Pohdinta opinnäytetyöprosessista ja sen merkityksestä

Tutkimusprosessi vahvisti ajatustani entisestään siitä, kuinka vanhempien näkökulman esiin nostaminen on merkityksellistä. Vanhempien heikko osallisuus kiusaamiseen puuttumisen ja selvittämisen toimenpiteissä aikaansaa epätietoisuutta sekä heikentää luottamusta kodin ja koulun välillä. Tulisikin edelleen kehittää toimintatapoja ja vahvistaa varhaisempaa vanhempien osallisuutta kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumisessa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella kohdennetusti vanhempien kokemuksia kiusaamiseen puuttumisen ja kodin ja koulun yhteistyön näkökulmista. On huomioitava, että negatiiviset kokemukset eivät kuvaa koko koulumaailman kenttää ja kaikkien koulujen toimintakulttuureja. Tähän tutkimukseen haastateltujen vanhempien kokemukset olivat kielteisiä ja sen myötä myös fokus tässä raportissa on kriittinen. Esiinnousseet epäkohdat eivät ole tarkoitettu kritiikiksi opettajia kohtaan. Opettajat ja muu koulujen henkilökunta tekee parhaansa ja epäkohtien esiin nostamisen myötä fokus tulisikin kääntää yleisesti koulujen toimintaa ja johtamista kehittävään suuntaan. Toivon, että tämän opinnäytetyön tulosten myötä voisi syntyä avartava ja mielenkiintoinen vuoropuhelu, mikäli jatkotutkimuksena toteutettaisiin vastaava kokemusten tarkastelu koulun henkilökunnan näkökulmasta. Jatkotutkimuksena voisikin siis olla kuvaus kodin ja koulun yhteistyöstä sekä sen esteistä koulun näkökulmasta. Tämä tukisi osaltaan myös kiusaamiseen puuttumisen toimien kehittämistä. Kiinnostavaa olisi lisäksi tutkia ja tarkastella ammattilaisen kokemia tunteita ja mahdollisia kuormittavuustekijöitä kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Erityisen mielenkiintoista olisi sen tuottamat tulokset työhyvinvoinnin kehittämisen ja sen johtamisen tueksi. On tärkeää, että opettajat voivat työssään hyvin ja sitä työssäjaksamista voitaisiin paremmin tukea myös kiusaamisen aiheuttamien ammattilaiseen kohdistuvien seurausten tunnistamisen myötä.

Opintojen aikana on syvennytty vahvistamaan osaamista monialaisesta ja yhteensovittavasta johtamisesta. Opetussuunnitelma kuvaa opintojen tavoitteeksi teoreettisten ja menetelmällisten taitojen vahvistumisen palvelupolkujen ja palvelukokonaisuuksien muotoilemiseksi sekä yhteisen työn

koordinoimiseksi. Lisäksi tavoitteena on ollut monialaisen yhteistyön ja asiakaslähtöisten palveluiden johtamisosaaminen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.) Tämän opinnäytetyöprosessin aikana ymmärsin, kuinka monialainen ja verkostoituva työote ei ole osa koulujen johtamis- tai toimintakulttuuria. Ajattelen, että johtaminen on keskiössä myös koulun toimintakulttuurin luojana ja merkittävänä tekijänä kiusaamiseen puuttumisessa. Ajattelen myös, että koulujen johtamista haastaa sen ammattikuntien laaja kirjo. Koulussa työskentelee useita ammattilaisia, esimerkiksi kuraattorit tai kouluvalmentajat, koulunuorisotyöntekijät, joiden johtaminen on hajautettu useille eri toimialoille ei vain koulun johtajalle, rehtorille. Koulujen toimintakulttuuria tulisikin mielestäni kehittää ja vahvistaa laajentaen johtamiskäsitystä yhteensovittavaan johtamiseen. Yhteensovittavalla johtamisella lisätään monialaista yhteistyötä ja sen johtamista hallintorajat ylittävissä toiminnoissa sekä siirretään fokusta yksilötasoisesta ajattelusta kohti kokonaisuuksien johtamista. (Perälä ym., 2012, s. 16; Määttä 2023, s. 54.)

Opinnäytetyöprosessin aikana koin ajoittain valtavan suurta ristiriitaa sen osalta, mitä kirjallisuuden, ohjeiden ja oppaiden myötä on luettavissa ja miltä arjen konkretia näyttäytyy etenkin lapsille ja heidän vanhemmilleen. Toivon, että tämän ja muiden tutkimusten myötä kiusaamisen aiheuttamien seurausten merkitys nähdään yksilöllisen kärsimyksen lisäksi myös vanhempaan vaikuttavana ilmiönä sekä yhteiskunnallisella tasolla merkittävänä.

Haluan päättää tämän pohdinnan ja koko opinnäytetyöraportin seuraavaan vanhemman lauseeseen: ”puhua voi ja tulla kuulluksi, mutta kuka tekee jotain – kaikki on huolissaan, mutta kuka toimii sen eteen” (v5). Toimikoon se ajatusten herättelijänä ja toiminnan aktivoijana meille kaikille.

LÄHTEET

Anttonen, Marika (25.9.2020). *Onko tässä ratkaisu kouluväkivaltaan?* Yle.

<https://yle.fi/a/3-11560824>

ANKKURI,(i.a). Ankkuritoiminta. Sisäministeriö. Saatavilla 6.3.2025

<https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

Aseman Lapset ry, 2025.

<https://asemanlapset.fi/toimintamuotomme/konfliktityo/k-0-kiusaamiseen-puuttuva-tyo/>

Aseman Lapset ry. Valtakunnallinen K-0 työn raportointitilasto. Lähde kirjoittajan hallussa.

Brofelt, A., Korpela, J. & Samppala, M.-L. (2020). *Humanistisen ihmiskäsityksen näkökulmia opetukseen*. HAMK Unlimited

Journal 29.5.2020. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020052839532>

Cooper, Leigh A. & Nickerson, Amanda B. (2012). *Parent Retrospective Recollections of Bullying and Current Views, Concerns, and Strategies to Cope with Children's Bullying*. J Child Fam Stud (2013) 22:526–540

Danielsson, Petri (2022). *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Keskusrikospoliisi.

Tiedusteluosasto.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, (i.a). Yamk Monialainen ja yhteensovittaja johtaminen. Opinto-opas. Saatavilla 15.3.2025 [https://opinto-](https://opinto-opas.diak.fi/43205/fi/14613/56276/347)

[opas.diak.fi/43205/fi/14613/56276/347](https://opinto-opas.diak.fi/43205/fi/14613/56276/347)

- Elo, S., Kajula, O., Tohmula, A., & Kääriäinen, M. (2022). *Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen*. *Hoitotiede* 2022, 34 (4), 215–225.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2015). *Teemahaastattelu: Opit ja opetukset*. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltona (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. PS-kustannus.
- Hale, Rebecca; Fox, Claire L. & Murray, Michael (2017). “*As a Parent You Become a Tiger*”: *Parents Talking about Bullying at School*. *J Child Fam Stud* (2017) 26:2000–2015
- Hamarus, Päivi (2012). *Haukku haavan tekee. Puututaan yhdessä kiusaamiseen*. PS-kustannus.
- Harcourt, Susan; Green, Vanessa A. & Bowden, Chris (2015). “*It is everyone’s problem*”: *Parents’ experiences of bullying*. *New Zealand Journal of Psychology* Vol. 44, No. 3, November 2015
- Harcourt, Susan; Jasperse, Marieke & Green, Vanessa A. (2014). “*We were Sad and We were Angry*”: *A Systematic Review of Parents’ Perspectives on Bullying*. *Child Youth Care Forum* (2014) 43:373–391
- Harms, Anthea & Naukkarinen, Päivi (15.9.2023) *MLL:n vanhempaintukiryhmä: Kiusattujen lasten vanhemmat toivovat kouluilta enemmän*. <https://www.mll.fi/blogi/mlin-vanhempaintukiryhma-kiusattujen-lasten-vanhemmat-toivovat-kouluilta-enemman/>
- Helsingin kaupunki, (i.a). *Kiusaamisen vastainen toiminta peruskouluissa*. Saatavilla 15.3.2025 <https://www.hel.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/perusopetus/tukea-oppimiseen-ja-hyvinvointiin/kiusaamisen-vastainen-toiminta-peruskouluissa>

Helsingin kaupunki, 2024. Ennaltaehkäisen ja puutu kiusaamiseen. Saatavilla 15.3.2025 <https://www.hel.fi/static/kasko/yhteiset/kiusaamisen-vastainen-toimintamalli-2024.pdf>

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2013). *Tutki ja kirjoita*. 18. painos. Kustannusyhtiö Tammi.

Holopainen, Elina; Nyysölä, Anni; Karvonen, Sakari; Aaltonen, Sanna; Hästbacka, Noora; Lipponen, Oona & Pitkänen, Tuuli (2023). *Monialainen yhteistyö nuorille suunnatuissa palveluissa on vaihtelevaa – katsaus kirjallisuuteen*. THL – Tutkimuksesta tiiviisti 23/2023. Suomen sosiaalinen tila 2/23. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-087-3>

Hästbacka, Noora (2018). *Monialainen verkostotyö ja koulukiusaaminen. Tapaustutkimus Aseman Lapset ry:n K-0 hankkeesta*. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja Kenttä: nro 130.

Junttila, Niina (2023). *Ostrakismi satuttaa ja sairastuttaa*. Acatiimi 2/2023, 20–25. <https://acatiimi.fi/wp-content/uploads/2023/04/acatiimi.pdf>

Kaakinen, Markus & Näsi, Matti (2021). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020*. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 47/2021.

Malme, L., Punamäki, M. & Samppala, M.-L. (2019). *Holistisen ihmiskäsityksen näkökulmia kasvatukseen ja opetukseen*. HAMK Unlimited Journal 15.8.2019. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111690401>

Määttä, A. (2023). *Yhteensovittavalla johtamisella parempia palveluja*. Nieminen, A. (toim.). *Yritysten muutoskyvykkyys – kohti sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä*. (Diak Puheenvuoro 47). Diakonia-

ammattikorkeakoulu. s.51-63. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202401191561>

Niska, Eira (2024). *Vanhempien narratiivi koulukiusaamisesta ja siihen puuttumisesta*. e-Erika 1/2024.

Olweus, Dan (2013). *School Bullying: Development and Some Important Challenges*. Annu. Rev. Clin. Psychol. 2013. 9:751–780.

Opetushallitus (2023). *Kiusaamisen määrittely ja lainsäädäntö*. Saatavilla 10.12.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kiusaamisen-maarittely-ja-lainsaadanto>

Opetushallitus (2025). *Kodin ja koulun yhteistyö*. Saatavilla 15.3.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kodin-ja-koulun-yhteistyö>

Perälä, M-L., Halme, N. & Nykänen, S. (2012). *Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-529-1>

Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. Adobe Digital Editions (E-kirja).

Pöyhönen, Virpi (2021). *Noidankehästä pois. Voiko koulukiusaamisen kierteen katkaista*. Tammi.

Rumpu, N., Markkanen, E-L., Hyvärinen, N., Anttila, N., Danschu, P., Kuvaja, M., Romantschuk, M. & Sainio, M, (2022). *Kiusaamista ehkäisevien sekä hyvinvointia ja työrauhaa parantavien menetelmien arviointi*. Keskeisimmät tulokset seitsemästä arvioidusta menetelmästä.

Saarholm, Julia & Turkka, Heikki (2021). *Lasten ja nuorten konfliktit. Opas haastavien ristiriitojen ratkaisemiseksi*. PS-Kustannus.

Salmivalli, Christina (2024). *Kiusaamisväkivalta. Ymmärrä kiusaamisilmiö ja puutu oikein*. Santalahti-kustannus.

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik (2015). *"Nehän kuunteli meitä!" Dialogeja monissa suhteissa*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Adobe Digital Editions (E-kirja).

Skarp, Suvi 2023. *Kiusaamisen kaikuja*. Kerronnallinen pitkäikäistutkimus elämästä koulukiusaamiskokemuksen jälkeen. (Väitöskirja. Tampereen yliopisto).

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, (2018). *Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin*. Saatavilla 6.3.2025 <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/>

Suonpää, Karoliina & Raeste, Anna & Saartenoja, Kaisla (2024). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024*. Katsauksia 64/2024. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.

Suomen Vanhempainliitto ry, (i.a). *Kymmenen askelta kohti toimivaa kodin ja koulun yhteistyötä*. Saatavilla 13.3.2025 <https://vanhempainliitto.fi/johtajalle/kymmenenaskelta/>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, (9.10.2024). *Väkivallan muodot*. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, (2025). *Kouluterveyskyselyn tulokset*. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

Perusopetus 4.–5. lk 2023 tulokset. Tilastokuutio https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/lapset/fact_ktk2_lapset?row=measure-878980&row=952647L&column=alue-886778.&column=vuosi-952479&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1#

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %

Kiusattu tai muita kiusannut kertonut koulukiusaamisesta koulun aikuiselle: kiusaaminen jatkunut tai pahentunut, %

Kokee olevansa tärkeä osa koulu yhteisöä, %

Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, %

Perusopetus 8.–9.lk 2023 tulokset. Tilastokuutio

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/nuoret/fact_ktk2_nuoret?row=952513L&row=952810L&column=alue-886778.&column=vuosi-952479.&column=ka-987089&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1#

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %

Koulukiusaamistilanne, jossa jättämistä huomiotta tai kaveriporukan ulkopuolelle, %

Kiusattu tai muita kiusannut kertonut koulukiusaamisesta koulun aikuiselle: kiusaaminen jatkunut tai pahentunut, %

Kiusattu tai muita kiusannut on kertonut koulukiusaamisesta koulun aikuiselle, %

Kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä, %

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, %

Sosiaalinen ahdistuneisuus, %

Tukikeskus Valopilkku / Harjulan Settlementti ry,(i.a). *Kiusaaminen vapaa-ajalla.*

Saatavilla 2.2.2024 https://www.valopilkkuja.fi/tietoa-kiusaamisesta/kiusaaminen_vapaa-ajalla/

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018). *Laadullinen tutkimus ja*

sisällönanalyysi. Uusitettu painos. Tammi. Adobe Digital Editions (E-kirja)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen*

eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi

Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.

UNESCO (2024). *School bullying, an inclusive definition*.

https://antibullyingcentre.ie/wp-content/uploads/2024/08/UNESCO_Fin_Def_August_24.pdf

UNRIC – Yhdistyneiden Kansakuntien alueellinen tietokeskus (16.9.2020).

Verkkokiusaaminen: mitä se on ja miten sen voi estää. Yhdistyneet Kansakunnat. Saatavilla 15.1.2025

<https://unric.org/fi/verkkokiusaaminen-mita-se-on-ja-miten-sen-voi-estaa/>

Uski, Suvi (2024). *Mitä some tekee meille?* Tammi.

Laine, Timo (2018). *Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen*

näkökulma. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Raine Valli (toim.). PS-Kustannus. Adobe Digital Editions (E-kirja)

Laitinen, Kristiina & Haanpää, Sanna & Francke, Laura & Lahtinen, Matti

(2020). *Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa*. Oppaat ja käsikirjat 2020:3a. Opetushallitus.

Vilka, Hanna (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-Kustannus. Adobe Digital Editions (E-kirja)

Woodgate, Roberta Lynn & Comaskey, Brenda & Tennent, Pauline (2020).

Muddy Waters. Parent's Perspective on the Bullying Experiences of Youth Living with Anxiety. Child & Youth Care Forum (2021) 50: 527-545

LIITE 1. Kutsu tutkimukseen

KUTSU TUTKIMUSHAASTATTELUUN

Hei peruskouluikäisen lapsen vanhempi,

Onko lapsesi kohdannut kiusaamista tai kouluväkivaltaa, josta haluaisit kertoa vanhemman näkökulmasta koettuna?

K-0 kiusaamiseen puuttuvan toiminnan koordinaattorimme Emmi Wallin toteuttaa ylemmän korkeakoulututkinnon päättötyönään tutkimuksen vanhemman kokemuksista lapseen kohdistuvan kiusaamisen äärellä.

Tutkimuksen tavoitteena on saada kuuluviin vanhemman näkökulmia kiusaamiseen puuttumisen tavoista sekä nostaa esiin lapseen kohdistuvan kiusaamisen aiheuttamia seurauksia, vaikutuksia vanhempaan itseensä.

Tutkimus toteutetaan yksilöhaastatteluina, Teams tapaamisina. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhoitteet tuhoetaan tutkimuksen julkaisun yhteydessä kuluvan vuoden lopussa. Raportoinnissa noudatetaan tutkimuksen eettisiä periaatteita, esimerkiksi haastatteluun osallistuvien anonymiteetti turvataan.

Haluaisitko sinä olla mukana tuomassa esiin kiusaamiseen liittyviä vanhemman näkökulmia ja kokemuksia? Haluaisitko kertoa lapseesi kohdistuneen kiusaamisen vaikutuksista sinuun?

Ystävällisesti pyydämme ilmaisemaan mielenkiinnon osallistua tai toiveesi kuulla siitä lisää, osoitteeseen emmi.wallin@asemanlapset.fi. Jätäthän viestissä yhteystietosi, Emmi on yhteydessä kaikkiin viestin lähettäneisiin tutkimusta ennakoivan puhelinkeskustelun merkeissä. Voit päättää osallistumisestasi tämän jälkeen.

Kiitos jo etukäteen kiinnostuksestasi!

LIITE 2. Tutkimukseen osallistumisen suostumuslomake

Sinua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen, joka toimii opinnäytteenä ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon Sosionomi YAMK, Diakonia ammattikorkeakoulun Sosiaalialan koulutusohjelmassa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää pitkittynyttä kiusaamista kokeneen lapsen huoltajan kokemuksia kiusaamistilanteesta ja sen selvittämisen tai siihen puuttumisen tavoista. Lisäksi tavoitteena on selvittää, minkälaisia vaikutuksia huoltaja on kokenut, minkälaisia seurauksia kiusaamisesta on syntynyt vanhemmalle itselleen tai koko perheelle.

Tutkimus toteutetaan vuoden 2024 aikana. Mikäli päätät osallistua, sinua pyydetään osallistumaan yhteen haastattelutapaamiseen, jonka ajankohta sovitaan yhdessä. Haastattelu toteutetaan Teams-tapaamisena ja se nauhoitetaan. Osallistuminen ei aiheuta sinulle kustannuksia, eikä osallistumisesta anneta palkkiota.

Tutkimuksessa kerätään seuraavanlaista aineistoa: Henkilötietosi niiltä osin, kuin yhteydenpito sitä edellyttää. Tämä pitää sisällään nimesi ja yhteystietosi (sähköpostiosoite, puhelinnumero). Tallennettu haastatteluaineisto ja siitä tutkimusta varten tehtävää transkriptio eli aukikirjaus. Tietoja säilytetään tutkimuksen tekijän työorganisaation Aseman Lapset ry:n hallinnoimassa verkkosijainnissa, johon pääsy on vain tutkimuksen tekijällä itsellään. Aineistoa säilytetään vuoden 2024 ajan, kunnes opinnäytteenä toimiva tutkimus on raportoitu ja julkaistu. Tutkimuksen tekijä sitoutuu ilmoittamaan sinulle tarkennetun aineiston säilytyksen sekä tutkimuksen julkaisun aikataulun.

Aineistossa esiintyvien henkilöllisyys salataan ja luottamuksellisuus turvataan siten, etteivät osallistujat ole tunnistettavissa julkaistavista tai julkisesti esitettävistä aineisto-otteista. Julkaistavassa aineistossa mahdollisesti käytettävien suorien lainausten osalta tutkimuksen tekijä hyväksyy ne sinulla. Tutkimuksen tekijä sitoutuu yksityisyytesi ja henkilötietojesi suojaamiseen. Aineistoa käsitellään lainmukaisesti ja tutkimuseettisiä periaatteita kunnioittaen.

Aineistoa tai osia siitä voidaan julkaista tämän tutkimuksen lisäksi tutkimuksen tekijän työorganisaation toimesta, osana pitkittyneeseen kiusaamiseen puuttuvan työn vaikuttamisviestintää. Julkaistu tutkimus on avoin käytettäväksi lähteenä hyvän tutkimus- ja kirjoittamistavan mukaisesti.

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Sinulla on oikeus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen milloin tahansa ilman seurauksia. Tästä lomakkeesta on laadittu kappale sekä tutkimuksen tekijälle että osallistujalle. Allekirjoitettu lomake säilytetään osana tutkimusaineistoa.

PÄIVÄYS

Emmi Wallin

ALLEKIRJOITUS / Osallistuja

ALLEKIRJOITUS / Emmi Wallin

Kiitos osallistumisestasi.

LIITE 3. Tutkimushaastattelun runko

Haastattelurunko

Kuvaa lapsesi tilannetta – minkälaista kiusaaminen on ollut?

Kuinka kauan kiusaamista kesti/on kestänyt?

Missä kiusaamista on tapahtunut; koulu, vapaa-aika, sosiaalinen media?

Minkälaisia tekoja kiusaaminen on pitänyt sisällään?

Miten kiusaamista on selvitetty, miten asiaa on hoidettu?

Ketkä ovat olleet mukana selvittämässä / hoitamassa tilannetta?

Mistä koit olleen apua; mikä toimi?

Kuvaa minkälaisena koit kodin ja koulun yhteistyön?

Minkälaisia odotuksia sinulla oli kodin ja koulun yhteistyölle?

Jos koit yhteistyön hyväksi, mikä sitä edesauttoi?

Jos koit yhteistyön huonoksi, mistä se johtui?

Hyödynnettiinkö puuttumisessa ja/tai selvittämisessä koulun ulkopuolisia toimijoita?

Mitä nämä toimijat olivat?

Minkälaisia odotuksia sinulla oli heitä kohtaan?

Oliko koulun ulkopuolisista toimijoista apua tilanteeseen?

Minkälaisia vaikutuksia, seurauksia tilanteesta on syntynyt sinulle vanhempana?

Minkälaisia tunteita koit?

Onko tilanne aiheuttanut sinulle fyysisiä/psykkisiä seurauksia?

Aiheutuiko tilanteen takia sinulle/perheellenne taloudellisia seurauksia?

Oletko saanut vanhempana tukea tilanteen takia?

Minkälaista ja minkä tahon toimesta?

Jos et, minkälaista tukea olisit toivonut?

AVOIN: Jotain mitä haluaisit vielä kertoa lapsesi kokemaan kiusaamiseen ja siihen puuttumiseen liittyen?

AVOIN: Jotain mitä haluaisit vielä kertoa kokemuksistasi vanhempana lapseen kohdistuvan kiusaamisen äärellä?